J.M.C.E. LE RUTTE.

DE EXPEDITIE NAAR
MONTALLAT, ZUID- EN ...

XXII:-
142

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXII : —
142

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 1 Maret 2012
No. Induk : 19627/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXII,142

DE EXPEDITIE

NAAR

MONTALLAT,

ZUID- EN OOSTER AFDEELING VAN BORNEO,

DOOR

J. M. C. E. LE RÜTTE,

Officier van Gezondheid der Tweede Klasse bij vocrnoemde expeditie.

(Met een Schetskaartje.)

TE BATAVIA, BIJ
G. KOLFF & Co.
—
1861.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.EN W.
PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gedrukt bij H. M. van Dorp.—Batavia.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

DIT WERKJE

WORDT OPGEDRAGEN AAN

DE GEZAMENLIJKE OFFICIEREN

bij de Expeditie in de Zuid- en Ooster Afdeeling van Borneo,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ALS EEN BEWIJS

VAN

DIEPE HOOGACHTING

VOOR HUN

VOLHARDENDEN MOED EN DAPPERHEID,

DOOR

Den Schrijver.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VOORREDE.

De aankondiging van dit werkje heeft welligt de nieuwsgierigheid van velen opgewekt, nadat de verschillende Nieuwsbladen reeds eenige meer en minder juiste bijzonderheden hadden medegedeeld omtrent de lotgevallen van de patrouille, of liever expeditie, afgezonden naar de benting van Pangeran Anta-Sarie, *gelegen op de* Goenong-Tongka *aan de* Montallat-rivier.

Gedurende mijn verblijf op het oorlogstooneel in de Zuid- en Ooster Afdeeling van Borneo, *viel mij de eer te beurt, onderscheidene togten te mogen mede maken. Onder de merkwaardigste mogen geteld worden, die naar de* Tanah-Laut, *onder aanvoering van den Majoor* G. M. Verspijck (10—24 December 1859), *die naar de vijandelijke Kampong* Baleih, *onder den Kapitein* W. B. Graas (3—10 Maart 1860), *die naar de kampong* Ambawang, *onder den Kapitein* L. J. W. Benschop (16—25 Julij 1860) *en eindelijk die naar de benting te* Batoemandie, Prienging *en* Kasambie, *onder den Kapitein* H. W. van Ooijen (7—17 Oct. 1860). *Ik vermeen aldus den soldaat onder verschillende omstandigheden eenigzins te hebben leeren kennen. Maar geen togt, waarbij meer volharding en zelfopoffering van de troepen werd gevergd, waaraan meer gevaar en ontbering verbonden was, dan die naar* Montallat.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Van dezen laatsten togt nu heb ik het gewaagd eenige bladen uit mijn dagboek te publiceren, met het doel om de zelfopoffering, de volharding en het manhaftig gedrag der troepen van meer algemeene bekendheid te doen zijn. Men zal er eene bloote bekendmaking in vinden van datgeen, wat ik gezien en ondervonden heb, zonder opsmukking en zonder mij in beoordeelingen of beschouwingen van welken aard ook te begeven.

Mogt de eenvoudige mededeeling der gebeurde feiten van dezen merkwaardigen togt, met eenige belangstelling ontvangen worden, dan zal ik daarin aanleiding vinden, om ook welligt later die van mijne vroegere expeditiën in het licht te geven.

TAMEANG-LAIJANG, (Z. en O. afd. van Borneo),
15 Julij 1861.

J. M. C. E. LE RÜTTE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

EXPEDITIE NAAR MONTALLAT.

13 *Mei* 1861. — Eene kolonne, sterk 124 bajonnetten, twee artilleristen, één mortier met dertig worpen, eenige lichtkogels en vuurpijlen, benevens eene goede ambulance, rukte op heden uit van *Taméang-Laijang*, ten einde, zoo mogelijk, den hoofdmuiteling Pangéran ANTA-SARIE gevangen te nemen, en zijne benting te *Goenong Tongka* te vernielen.

Taméang-Laijang is eene versterking, gelegen aan de *Pattij-rivier*, terwijl de *Goenong Tongka* gelegen is aan de *Montallat-rivier*, in een N.W. rigting van de eerstgenoemde plaats. Pangéran ANTA-SARIE is de zoon eens kleinzoons van Sultan MOHAMAD.

Na het vernielen van de benting, was het plan de *Montallat-rivier* af te zakken, en alzoo de *Barito* te bereiken. Beide genoemde rivieren loopen in deze laatste rivier uit, en werden geblokkeerd door de stoombooten, *Van Os* en *Boni*, terwijl eenige *Becompaijers* onder hun hoofd, kjaij RANGA, de benting van de rivier-zijde zouden aantasten.

Onder de 124 bajonnetten bevonden zich 24 minié-schutters, terwijl voor elken man berekend waren 60 patronen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De kommandant der kolonne was C. A. Schuak, majoor der infanterie; terwijl de kapitein F. C. A. Stoecker, de 1ste Luit. J. F. J. Strengnart en de adjudant-onderofficier P. Wijndels medegeleiders waren.

De ambulance stond onder toezigt van den Officier van Gezondheid, 2de klasse, J. M. C. E. Le Rütte.

De hulptroepen bedroegen:

Sihongers onder Soeta-Ona, Hoofd van *Sihong*.	.	224
Patteijers onder Tommongong Djaija, Hoofd van *Patteij*. . . .	.	176
Kettinggangers.	.	26
		426

Militairen:

Infanterie . . .	124	
Artillerie . . .	2	
Gen. Dienst . .	2	
Officieren . . .	5	
Bedienden . . .	9	
		142
Te zamen	.	568

Onder deze 568 personen bevond zich eene vrouw, eene kokkie, een regt *manwijf*. Hare zachte, liefelijke stem zal bij de lezing mijnen togtgenooten wel in de ooren klinken, en hun nog een glimlach afpersen.

De geheele kolonne was voorzien van 21 dagen vivres.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De ambulance was zamengesteld, als volgt:

1. De Europeesch ziekenoppasser ZIEGENHART.
2. De Amboinesche ziekenoppasser STÉPHANUS.
3. Brancards: twaalf.
4. Wollen dekens: zes.
5. Ambulance tasch, voorzien van de benoodigde geneesmiddelen.
6. Zes kelderflesschen met water gevuld, en met rottang omwonden, voorts:
7. Eenige groenten-blikken, wijn, enz., enz. voor zieken en geblesseerden.

De speciale bedekking der ambulance was: één korporaal met 6 man.

Ten vijf ure in den morgen waren de hulptroepen reeds aanwezig. Het was geen onaardig gezigt, die lange dubbele rei van Daijakkers, in volle wapenrusting, met hunne blaaspijpen, *soempitans*, en hunne kokers, gevuld met pijlen, *willaij's* genaamd; hunne *mandouwen*, koppensnellers en *badies-badies*, welke door hen, naar den vorm, *zadoeps*, *sakkings* en *bladouws* genaamd worden, (sommigen hadden korte sabels, *Perladin* geheeten). Allen waren in verschillende kleederdragt getooid. Slechts weinigen hadden hunne oorspronkelijke boomschors-bedekking; de meesten waren als Maleijers gekleed, met een baadje en korte broek van katoenen stof.

Ten 8½ uur, waren de vrachten verdeeld en marcheerden wij af, de eene man achter den andere, even als ganzen. De kolonne kon gerekend worden een half uur lang te zijn, dat wil zeggen:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om van de achterwacht naar de spits te komen, moest men een afstand van een half uur afleggen; vooral bij de Daijakkers, die het woordje *rapat* (*opsluiten*), slecht hadden geleerd.

De infanterie was verdeeld in vijf pelotons, welke dagelijks zoodanig zouden rouléren, dat het peloton, dat heden de voorwacht had, den volgenden dag de achterwacht uitmaakte, terwijl op het bivouac vier pelotons onmiddelijk de vier flanken van het quarré bezetteden, en het 5de peloton de schildwachten enz. voor dien nacht leverde.

De spits trok spoedig de kampong *Taméan-Laijang* door, gevolgd door de geheele kolonne; een zware over de rivier liggende boomstam strekte ons tot brug over de *Patteij*-rivier, en langs een slechten weg bereikten wij, ten 10 ure, de kampong *Megauning*. Wij lieten deze links liggen en volgden een goed en veel beloopen voetpad, tot wij, ten 11 ure, aan de kampong *Ringing* kwamen; een $^1/_2$ uur later aan de kampong *Wintang*, en ten half één uur aan de kampong *Ketamoeng*. Twee riviertjes werden overgetrokken, de kampong *Karang-Langit* werd bereikt, en ten 4 uur, werd gebivouaqueerd in de kampong *Mojoe*. Overal waren de bewoners rustig in hunne op hooge palen staande huizen aanwezig, en staarden met verbazing en nieuwsgierigheid op al deze oorlogsmannen. Bereidwillig werd ons eene woning afgestaan voor verblijf der officieren, terwijl het quarré hier werd

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

opgeslagen. Het weder was goed geweest en er heerschte eene algemeene vrolijkheid. Na toestemming van den eigenaar, die behoorlijke betaling ontving, schoot ik een zijner zwarte varkens, dat voor ons Europeanen een heerlijk voedsel opleverde.

Den volgenden morgen, vóór den afmarsch, werd een flankeur, door eenige vertrouwde inlanders vergezeld, teruggezonden naar *Taméan-Laijang*, wegens eene hevige oogontsteking.

14 *Mei*. — Ten zeven uur werd opgemarcheerd, en bereikten wij langs een slechten weg ten 8 uur de ladang (*rijstveld*) van de kampong *Moejoe*, en trokken toen de landstreek *Daijoe* in, waar wij spoedig de kampong *Poelouw-Djana* bereikten; drie huizen op een heuvel gelegen. Het hoofd van die kampong, de pembekkel Djabok vergezelde ons. Het terrein was thans heuvelachtig, doch de weg modderig en met boomstammen als bezaaid. Ten 12 uur bereikten wij de *Awang*-rivier, en ten drie uur de *Pakko*-rivier; deze moesten worden overgetrokken, totdat wij ten vier uur de kampong *Kalang-Sarie* bereikten. Overal waren de bewoners in hunne woningen aanwezig. Hier bestond het terrein uit zandgrond met kreupelhout en struiken bezet. Het weder was dien dag goed geweest; het bivouac liet niets te wenschen over, en een stuk varkensvleesch was ons welkom.

Als gidsen, dienden ons eenige volgelingen van Soeta-Ono.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het overtrekken van rivieren, zoo als de zooeven genoemde *Awang-* en *Pakko*-rivier, was immer zeer lastig en gevaarlijk. Over één enkele bamboe loopen de Daijakkers vlug, als een hert, heen, doch voor ons moest, wilde men geen ongelukken te betreuren hebben, steeds een brug van een paar boomstammen gemaakt worden, hetgeen nog al oponthoud gaf.

15 *Mei.* — Vóór den afmarsch besloot de Majoor, na mij geraadpleegd te hebben, vier flankeurs en één Inlandsch fuselier terug te zenden naar *Taméang-Laijang*, daar deze menschen aan koortsen en diarrhaeën lijdende waren en zij nog zware vermoeijenissen moesten doorstaan. De zoon van den Tommongong Djaija, een ons zeer getrouw hoofd, met eenige gewapende inlanders vergezelde hen.

Ten 7 uur begaven wij ons op marsch, en ten 7½ uur betraden wij het *Karausch*-grondgebied en hunkerden wij naar het begin der vijandelijkheden. Niets is vervelender dan te marcheren zonder vuur te krijgen.

Een ziekenoppasser, met 2 brancards, had ik bij de achterwacht geplaatst, om, indien onder de lange sleep koelies, welke achter mij volgden, een mogt gekwetst worden, of om andere reden mogt blijven liggen, hen onmiddelijk te kunnen medevoeren. Ten 9 uur, trokken wij een fraai sagobosch door van ½ uur lang en déboucheerden op eene schoone, groote vlakte, waarvan de *alang-alang* (hoog-gras) verbrand was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Twee met lansen gewapende inlanders namen in de verte de vlugt. Dit is, gedurende den geheelen togt, de eenige plaats geweest, waar de kolonne kon overzien worden; op het bivouac kon men eerst van elkander vernemen, wat voor en achter had plaats gegrepen.

Ten 11½ uur bereikten wij de kampong *Sumbóit*, uit eene verlatene woning bestaande; bij den ingang der deur stond een springlans (radang), hier *poessij* genaamd. Deze werd voorzigtig opgeruimd, en de woning onderzocht, terwijl de achterwacht last kreeg ze te verbranden. Verscheidene plaatsen kwamen wij voorbij, waar strikken gespannen waren, om vledermuizen, *kalongs*, te vangen. Bij eenige hooge, zware boomen, werd het terrein opengekapt, en waren hutjes gebouwd, waaraan de lange rottangs vastgehecht waren, die door een strik aan den top van den hoogen boom bevestigd zijn. Deze vledermuizen zijn voor den Daijakker hetzelfde, wat een hazenpeper voor ons is.

Ongeveer ten 1 uur, door een zwaar bosch marcherende, zagen wij een klein graf, waar 13 onderkaken van varkens boven hingen. Men deelde mij mede, dat alhier een hond begraven lag, die 13 wilde varkens had neêrgelegd, en dat deze onderkaken hem thans tot gedenkteeken dienden.

Ten twee uur rustten wij uit op het vroegere bivouac van pangeran ANTA-SARIE, dat hij betrokken had op zijne reis naar *Téweh*. Voor ons uit vertoonde zich een goede, breede weg. Ongeveer

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ten twee uur werd de lucht betrokken, en ten vier uur kwamen wij aan de rivier *Kenoetoe*. Aan den regter-oever rustten de militairen, aan den linker-oever de hulptroepen. Uit een, in een boom zich bevindend, wachthuisje en het aantreffen van twee achtergelaten schilden, maakten wij op, dat de vijand hier geweest was. Een verschrikkelijk weder begon thans, hetwelk tot den morgen aanhield. De boombladeren beschutteden ons weinig; allen waren doornat; vuur kon niet aangemaakt worden, en derhalve kon er ook niet voor de troepen worden gekookt. Eene patrouille, welke werd uitgezonden, onder kommando van den kapitein STOECKER, retourneerde ten 5 uur, en had op een $\frac{1}{2}$ uur afstand van het bivouac, de door den vijand zelven afgebrande kampong *Patong* ontdekt, alwaar den volgenden morgen eerst naar toe gemarcheerd en gekookt werd.

De hoofden SOETA-ONO en Tommongong DJAIJA, benevens de petingie ARIS van de kampong *Jahr* [1]) verklaarden geen weg meer te weten, zooals reeds thans was gebleken, dat de ligging der kampong *Patong* hun onbekend was.

16 *Mei.* — Vijf militairen, die niet in staat waren verdere vermoeijenissen te verduren, en die dus de kolonne slechts tot last zouden zijn, werden met den *kjaij* WIRA NEGARA, hoofd van Awang, en onder diens speciale verantwoording terugge-

---

[1]) Weinig vermoedden wij, dat deze petingie, $1^1/_2$ maand later, aan het hoofd zoude staan van een 3000 muitelingen, met 50 geweren enz. gewapend.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zonden naar *Taméan-Laijang*. Dit was de laatste évacuatie, die kon plaats hebben, daar wij het vijandelijk grondgebied hadden betreden. Al deze teruggezonden militairen hebben ongestoord hunne bestemming bereikt. Ten half acht uur, nadat de troepen gegeten hadden, trokken wij de kleine rivier *Ringang* over, en betraden een heuvelachtig terrein, de *Goenong-Wowong* genoemd. SOETA-ONO maakte ons opmerkzaam, dat hier te *Patong*, de wegen bij elkander kwamen van *Karau*, *Daijoe* en *Sihong*, en dat te *Wowong* de vijandelijkheden waarschijnlijk een aanvang zouden nemen. Wij marcheerden steeds door een bosch, toen wij ten 12 uur plotseling eenige schoten ontvingen, achter een zwaren boom van daan. De flankeur E. NÄGELI kreeg een schampschot aan het been.

SOETA-ONO marcheerde voor aan, een geladen pistool gereed houdende; daarop volgde de Majoor SCHUAK, en hierop de spits, uit één Europeesch korporaal en twee flankeurs bestaande. Ter hoogte van dien boom gekomen, welke sedert maanden reeds was omgestort uit ouderdom, wees SOETA-ONO, die als een arend zijne blikken liet rond gaan, den Majoor op dien stam, welke een 30 à 40 pas van den weg regts in het bosch lag. Men zag daar twee menschenhoofden boven uitsteken. De Majoor liet ze aan de spits zien, en zeide hun gereed te moeten zijn tot vuren.

In het *Karausche* grondgebied zijnde, wilde de Majoor de eerste schoten door den vijand gelost

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hebben, ten einde aan zijne instructie te kunnen voldoen, om geen vijandelijkheden te laten plegen, indien het district zijne onderwerping aanbood. Twee schoten vielen achter den boom van daan; de spits vloog er op in en vuurde terug; doch, vlugger dan katten, waren de beide muitelingen spoorloos verdwenen in digte struiken. Intusschen was het lot van *Karau* beslist.

Tot drie uur marcheerden wij voorzigtig door, en bereikten de kampong *Roedoek*, in 1860 door eene patrouille onder kapitein Schiff verbrand. Het weder was goed geweest, doch de modderige en glibberige weg had ons zeer vermoeid, vooral de zwaar beladen koelies, die, behalve dat zij, elk voor zich zelven, 21 dagen vivres hadden te dragen, bovendien nog de levensmiddelen, munitie, enz. der geheele kolonne moesten pikelen.

De Majoor besloot dan ook een rustdag te houden, en den omtrek te laten afpatrouilléren. Het bivouac te *Roedoek* was bijzonder goed, en het weder liet gelukkig niets te wenschen over. Ik had des avonds vijftien zieken: zeven militairen en acht Sihongers, aan koorts en diarrhoea.

De nacht verliep ongestoord en rustig. Gedurende den geheelen togt, zijn wij des nachts nimmer gealarmeerd geworden, zoodat de nachten hier niet meer zullen worden vermeld.

17 *Mei.* — Des morgens werden drie patrouilles uitgezonden; ééne onder den 1sten luit. Strengnart, sterk 23 bajonnetten en 40 Sihongers, in oostelijke rigting, naar de kampong *Oba;* ééne onder den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

adjudant onderofficier WIJNDELS, met 23 bajonnetten en 60 Sihongers, en één sergeant-majoor met 8 bajonnetten en 80 Sihongers in verschillende rigtingen. Achtereenvolgend keerden deze patrouilles terug.

Ten tien uur hadden wij geweervuur gehoord; dit was van de patrouille STRENGNART, die twee gewonden meêbragt. De flankeur C. KLEPSER had een schot in den linker voorarm, terwijl een koelie, een Sihonger, TIKO genaamd, een ranjoewond had. Op de patrouille was uit struiken gevuurd geworden; twee huizen werden in de asch gelegd; de gevonden rijst meêgenomen en de vruchtboomen vernield.

De patrouille WIJNDELS was ook beschoten geworden, had echter geen gewonden, doch de flankeur ULMER had een schot door zijne kwartiermuts. Op het bivouac was alles rustig geweest.

Het was ongeveer 12 uur, toen SOETA-ONO ons waarschuwde, om thans zeer voorzigtig te zijn met het eten van vruchten, die wij onderweg zouden aantreffen, daar zij waarschijnlijk zouden vergiftigd zijn. Ook het water uit kleine riviertjes ried hij aan niet te gebruiken, dewijl het eene gewoonte der Daijakkers was, om dit eveneens met vergift te vermengen.

Volgens hem zouden de vruchten, die vergiftigd waren, gemakkelijk te herkennen zijn, door ze slechts één dag te bewaren, als wanneer zij in bederf overgingen; het vergift zoude men

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

er in steken met een fijn gepunte bamboe. [1])

Wij hadden thans het aangenaam vooruitzigt, te doen te hebben met giftmengers en struikroovers, die bovendien de kennis van het geheele terrein in hun voordeel hadden. Niemand intusschen dacht hier over na, en iedereen was vrolijk en opgeruimd. Eenige *Sihongers* bragten ons overheerlijke citroenen, ter grootte van kinderhoofden. Terwijl wij aldus rustig en wel den inwendigen mensch eenige versterking toedienden, werden plotseling twee schoten, op een 50 pas van het quarré, uit de struiken op ons gelost; een kogel vloog door het dak van het officiers verblijf, terwijl een andere den Inlandschen fuselier Gabing een schampschot aan de linkerzijde der borst bezorgde. Uitgezonden patrouilles konden niets van den vijand bespeuren. In het midden der kampong stond een 10 voet hoog, zeer regelmatig uitgesneden beeld, dat eene zittende, menschelijke gedaante vertoonde; buiten de kampong bevonden zich de daijaksche graven, bestaande in eene doodkist, welke op eene soort van bank in een hutje bewaard werd.

18 *Mei.* — Het weder was droog gebleven, en ten 7 uur trokken wij op marsch langs de rivier *Soijo*, naar de verbrande kampong *Ampa*, en bereikten de kampong *Mondjong-Telling*, alwaar de

---

[1]) Eene soort van vergift verkrijgt men uit den Ingas-boom, hier *Djinga* genaamd; het sap uit den bast, dat wit uitvloeit en spoedig zwart opdroogt; eene andere soort, *Seririn* genaamd, bestaat uit ververschillende composita.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

20 voet breede rivier moest overgetrokken worden. De weg was zeer moeijelijk, niets dan boomstammen en modder. De hoofden bleven steeds verklaren, niets van den weg meer te weten; wij volgden echter steeds dien van den Pangéran ANTA-SARIE, in een N. O. rigting.

Zoo ging het voorwaarts tot 2 uur, toen de lucht betrok, en eene zware regenbui alles doornat maakte. Ten 3 uur bereikte men eene plaats om te bivouaquéren, aan een klein riviertje in het bosch. Ik overtuigde mij van de reinheid en helderheid van het drinkwater. Een der gidsen, dat wil zeggen der koelies, die voor de spits uit liepen, om naar ranjoes enz., uit te zien, en spoedig aan bruggen te helpen, trapte in een ranjoe.

Toen ik met de ambulance (ik marcheerde bij het 3de peloton) het bivouac had bereikt, drongen de koelies achter mij verschrikkelijk op, onder een scherp, oorverdoovend krijgsgeschreeuw en het geroep van »brandal! brandal!" (de vijand! de vijand!) De vivres en verschillende voorwerpen werden op den weg neêrgesmeten, en als een ordelooze, door angst en ontzetting gedreven hoop drong alles op.

De majoor had onmiddelijk een onderofficier met eenige manschappen aan den kant van het riviertje doen post vatten, en liet onderzoeken, wat er gebeurd was. Het bleek spoedig, dat deze dapperen eenige menschen in het bosch hadden zien loopen!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het kostte moeite hen tot bedaren te brengen. Was er van onze zijde één schot gevallen, niet te voorziene ongelukken zouden er dan hebben plaats gegrepen, want hoe zoude men de muitetelingen van onze koelies hebben herkend?

De achterwacht arriveerde eindelijk, waarop wij van den 1sten luit. STREGNART vernamen, dat eenige gewapende inlanders zich aan de achterwacht vertoond hadden, waarop een paar schoten waren gedaan. Intusschen zond de Majoor eene patrouille van vrijwilligers terug; en de kapitein STOECKER en ik, benevens 15 bajonnetten, gingen een ¼ uur terug, ontmoetten echter niets. Dit geschiedde trouwens alles onder eene niet bijzonder aangename regenbui.

Bij mijne terugkomst, vond ik eene fiksche ruime hut opgeslagen voor de zieken. Een mij toegevoegde mandoer-kettingganger zorgde daar steeds ten eerste voor, zoodat de zieken en gekwetsten behoorlijke ligging hadden. Des nachts profiteerden wij van den maneschijn, die ons bivouac vrolijk opluisterde.

19 *Mei.* — Vroegtijdig rukten wij op, en hadden veel last van de kleine bloedzuigers, die van de boomen vielen en zich op alle ligchaamsdeelen vasthechtten. Zonder vijandelijkheden, en door vrij goed weder begunstigd, — ééne kleine regenbui uitgezonderd, — bereikten wij ten 4 uur eene plaats, om den nacht door te brengen. De weg was min of meer heuvelachtig geweest, en vele boomstammen en takken hadden moeten opge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ruimd worden, want hij liep steeds door bosch.

20 *Mei.* — Nadat de oorlam was uitgereikt en het dejeuné gebruikt, gingen wij ten half zeven uur op marsch, altijd door een zwaar bosch; hier en daar zagen wij reusachtige boomen. Alle zieken konden loopen en niemand behoefde gedragen te worden.

Plotseling vielen verscheidene schoten bij de voorhoede; ik spoedde mij naar voren, en vond een koelie, een Sihonger, SARIS genaamd, stervende ten gevolge van een schot door den schedel, terwijl een andere Sihonger, DATIE genaamd, een schot in de linkerborst had, dat op den rug uitkwam. Dit vuur van den vijand was afkomstig van achter een paar zware zandsteenen, aan de overzijde van een klein riviertje gelegen, en was gerigt op de spits, die met 8 Sihongers de bruggetjes en den weg in orde maakte voor de kolonne. Een oogenblik later gaf de eene Sihonger den geest; ik droeg hem met den kanonnier, STORN, een 50 pas van den weg de wildernis in, en bedekte hem met eenige bladeren. De andere werd in een brancard medegedragen, na verbonden te zijn. Voorzigtig werd voortgemarcheerd.

Na verloop van een uur kwamen wij aan een omgevallen grooten boom, waar aan weêrzijden een trapje werd vast gemaakt, daar de koelies er anders moeijelijk over heen konden klimmen, wegens zijnen grooten omvang. Op dit oogenblik kwamen eenige Sihongers een bloedend menschenhoofd brengen, zeggende een dooden mui-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

teling in de struiken gevonden te hebben. Na eenig onderzoek bleek het, dat bij de Sihongers eene treurige vergissing had plaats gegrepen, en dat de achterste koelies, het bloedspoor in het bosch gevolgd zijnde, hunnen landsman het hoofd hadden afgesneden. De Majoor betuigde SOETA-ONO zijn leedwezen over het gebeurde. Gelukkig, dat het echter door zijn eigen volk alleen gebeurd was. Ik sprak hier over des avonds nog met SOETA-ONO, die deze zaak echter als zeer gering beschouwde.

Ongeveer ten tien uur liep de weg dood in eene rivier, met zeer lagen waterstand. Aan den zandigen oever bemerkten wij eenige voetstappen; deze werden gevolgd en leidden ons, een weinig hooger op, naar een groot bivouac van Pangéran ANTA-SARIE. Toen de voorhoede was overgetrokken, vielen verscheidene schoten achter boomen en uit struiken. De inlandsche fuselier KALIDJO kreeg een schampschot aan de regter-dij. Het vuur werd beantwoord, doch de vijand was spoorloos verdwenen.

Voorzigtig werd voortgetrokken langs een thans vrij goeden weg, aan de regterhand een klein riviertje hebbende.

De onderadjudant WIJNDELS had de voorwacht. Ten ½ elf uur, werd de geheele voorhoede en de regterflank der kolonne hevig bestookt.

WIJNDELS kreeg een schot door de zachte deelen der regter-dij, terwijl de flankeur VAN GARSSEN een dusdanig schot door de linker-dij ontving. De

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

J.M.C.E. LE RUTTE.

DE EXPEDITIE NAAR
MONTALLAT, ZUID- EN ...

XXII:-
142

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

teling in de struiken gevonden te hebben. Na eenig onderzoek bleek het, dat bij de Sihongers eene treurige vergissing had plaats gegrepen, en dat de achterste koelies, het bloedspoor in het bosch gevolgd zijnde, hunnen landsman het hoofd hadden afgesneden. De Majoor betuigde SOETA-ONO zijn leedwezen over het gebeurde. Gelukkig, dat het echter door zijn eigen volk alleen gebeurd was. Ik sprak hier over des avonds nog met SOETA-ONO, die deze zaak echter als zeer gering beschouwde.

Ongeveer ten tien uur liep de weg dood in eene rivier, met zeer lagen waterstand. Aan den zandigen oever bemerkten wij eenige voetstappen; deze werden gevolgd en leidden ons, een weinig hooger op, naar een groot bivouac van Pangéran ANTA-SARIE. Toen de voorhoede was overgetrokken, vielen verscheidene schoten achter boomen en uit struiken. De inlandsche fuselier KALIDJO kreeg een schampschot aan de regter-dij. Het vuur werd beantwoord, doch de vijand was spoorloos verdwenen.

Voorzigtig werd voortgetrokken langs een thans vrij goeden weg, aan de regterhand een klein riviertje hebbende.

De onderadjudant WIJNDELS had de voorwacht. Ten ½ elf uur, werd de geheele voorhoede en de regterflank der kolonne hevig bestookt.

WIJNDELS kreeg een schot door de zachte deelen der regter-dij, terwijl de flankeur VAN GARSSEN een dusdanig schot door de linker-dij ontving. De

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

korporaal Bosch kreeg een schampschot aan het regterbeen, terwijl de inlandsche fuseliers Sariman, Jojodjono, Robidin en Sokromo, door ranjoes gewond werden. Niettegenstaande zijne belangrijke verwonding, bleef de onderadjudant Wijndels het kommando nog waarnemen, tot het hevige bloedverlies hem dwong zich terug te begeven, rapport te maken van het gebeurde en in de ambulance te worden opgenomen. Onmiddelijk werd de kapitein Stoecker vooruitgezonden; onze troepen drongen voorwaarts, de vijand vlugtte en verdween in de wildernis. Intusschen had de vijand thans stand gehouden en menig schot op de kolonne gelost. Om een bewijs te geven, hoedanig onze regterflank bestookt werd dient, dat de flankeur C. Klepser (zie 17 Mei) bij de ambulance, thans een kogel over den regterarm kreeg, uit den boschrand regts, zoodat de vijand eene linie van tirailleurs in de wildernis had van ¼ uur lang.

Als of niets gebeurd was, rukten wij wederom voorwaarts. Twee rivieren moesten worden overgetrokken, de bruggen gemaakt en dat steeds bestookt door den vijand. De spits kreeg de eerste schoten, trok over en vatte post aan de overzijde, waarna de brug werd gemaakt en de kolonne kon volgen; altijd man voor man, op een smal klein voetpaadje marcherende. Alzoo werd doorgemarcheerd tot drie uur, toen wij weder, onder eene zware regenbui, het bivouac betrokken. Alles nat, geen droog blad om er op te liggen; — niemand, die dat niet ondervonden heeft, kan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het onaangename er van beoordeelen; en toch geen klaagtoon werd gehoord. Onder al die misère werd de sergeant-hoornblazer WEITNER, bevorderd tot sergeant-majoor, terwijl de inlandsche fuselier KALIDJO, tot korporaal werd bevorderd; beiden voor hun dapper en moedig gedrag.

Langs den zandigen oever der rivier vonden wij de indrukselen van hoeven en paardendrek en verklaarden de sergeant-majoor WEITNER, en eenige andere manschappen eenen ruiter in de verte op het voetpad te hebben gezien; waarschijnlijk een muiteling, die langs den zandigen oever der rivier voortrennende, steeds de tijding bragt van ons avancéren. In nattigheid werd de nacht doorgebragt en met verlangen de morgen te gemoet gezien. De rijst begon zuurachtig te worden en de gedroogde visch te stinken. Het spek en zoutvleesch, dat zich natuurlijk in tonnetjes bevond, was en bleef van bijzonder goede kwaliteit.

21 *Mei*. — Kort na de réveille, ten 5 uur, kwam SOETA-ONO aan den Majoor het alleronaangenaamst en verontrustend berigt brengen, dat een ons vergezellende Petingie (het hoofd van de kampong *Jahr*) met 90 koelies des nachts verdwenen was. Goede raad was duur; wij moesten voorwaarts. De vrachten werden verdeeld en het voorwaarts deed zich hooren. In de eerste dagen had de officier, die met de achterwacht belast was, de niet gemakkelijke taak, om te zorgen, dat alles werd meêgevoerd; en ik herinner

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mij, dat vóór de kampong *Patong*, toen de kapitein Stoecker de achterwacht kommandeerde, eenige vaatjes vleesch zouden hebben moeten blijven liggen, indien niet eenige soldaten der achterwacht, zoo wel Europeanen als Inlanders, een eind weegs hadden helpen pikelen, en ik niet zelf, om het voorbeeld te geven, lagchende een vaatje zoutvleesch had opgenomen, hetwelk ik intusschen blijde was spoedig van mijne schouders kwijt te zijn.

Verbeeld u het onderscheid, lezer! tusschen een geneesheer met zijn deftig voorkomen en zwarten rok, en een geneesheer in de bosschen van *Borneo*, beslijkt en bemodderd, met gescheurden jas en broek en een paar soldaten-schoenen aan, een vaatje spek of zoutvleesch pikelende!

Om ons verhaal weder te vervolgen, verdient melding, dat wij kort na den afmarsch eene zware regenbui kregen; allen waren wij doornat en rilden in den vroegen morgenstond van de koude. Spoedig kwamen wij, ongeveer ten 9 uur, weder aan een vijandelijk bivouac en aan énorm groote zandsteenen, zwaar begroeid; in de omtrek was alles wildernis. Van achter deze steenen, welke, elk op zich zelf, eene versterking daarstelden, werden de troepen gedurig beschoten.

Ten 10 uur vermeende men, regts van de kolonne, een meer open terrein, een ladang te bespeuren; eene verkenning werd van die zijde gemaakt, en men vond een moeras. Bij het verder voorwaarts gaan, moesten over twee rivieren

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bruggen geslagen worden; aan de overzijde werden wij met eenige schoten begroet.

Ten 12 uur kwamen wij aan eene zeer moeijelijke passage; aan ons oog vertoonden zich zware, bijna onbeklimbare zandsteenen, waar tusschen een klein voetpaadje henenslingerde. De luitenant Stregnart, die de voorhoede had, werd door een luid hoerah! van den vijand ontvangen; maar met een nog luider driewerf hoerah! stormden de onzen vooruit, en eer dat de vijand tijd had, om zich van zijne verbazing te herstellen over de drieste stoutheid van onze troepen, was hij aan het vlugten, en werd hij door de onzen een eind vooruitgedreven. Onder onophoudelijk vuren werd tot 3 uur doorgemarcheerd, als wanneer wij een geschikt terrein vonden om te bivouaqueren. De nacht verliep ongestoord en rustig.

De rijst begon door den herhaalden regen en de vochtigheid des nachts in het bosch zeer te bederven, wordende de meeste zakken zuur.

22 *Mei* — Ten half zeven uur, werd met goed weder afgemarcheerd, steeds door bosch, toen wij eene 18 voet breede rivier moesten overtrekken, waarin een sterke stroom was; het terrein werd meer en meer heuvelachtig. De Majoor beloofde aan eenen Daijakker *f* 2.— indien hij in een 150 voet hoogen, zwaren boom klom, en den omtrek overzag. Deze Daijakker nu, Kleba genaamd, voldeed met de grootste gemakkelijkheid en gerustheid aan het verzoek, en riep ons van zijn gevaarlijk standpunt toe, dat hij ten Oosten. zag den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Goenong Bou, welken wij reeds waren voorbij getrokken; daar achter den *G. Wowong*, terwijl overigens niets dan bosch te zien was. Ten Noorden vermeende hij, naar aanleiding van eene reeks van hoog geboomte, dat aldaar eene rivier stroomde; wij marcheerden in eene N.N.O. rigting.

Ten half elf uur, kregen wij plotseling een hevig geweervuur, hetwelk bij tusschenpozen steeds plaats had. Wij vonden een bloedspoor en het dikke, geronnen, reeds twee à drie dagen gedroogde bloed toonde ons aan, dat ook onze kogels het doelwit hadden getroffen. Bij een heuvel gekomen zijnde, werden de onzen weder beschoten en kreeg de flankeur JÖSTER een schot in de linkerwang; de kogel was blijven zitten in den hoek der onderkaak.

Ten drie uur, werd gebivouaqueerd, en sneed ik den kogel, benevens dertien steentjes uit de wond. Deze JÖSTER was even bij de ambulance gekomen om een stuk linnen, werd verbonden en spoedde zich wederom onmiddelijk naar de voorhoede.

Tot drie uur marcheerden wij door, toen aan een klein riviertje gelegenheid kwam, om den nacht weder onder den hemel door te brengen. Eene patrouille werd ter verkenning vooruit gezonden, welke een ¼ uur verder eene zware versperring vond, bestaande uit omvergekapte boomen, over een 500 pas zich uitstrekkende, waarin zich het voetpad verloor. Het wemelde van ranjoes, terwijl in een klein riviertje, dat voor die versperring zich henen boog, 1½ el

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lange buik-ranjoes waren geplaatst. Het terrein intusschen begon hier zeer te veranderen; pisang en bamboe, die hier gevonden werden, deden ons hopen, spoedig in bewoonde streken te arriveren; iedereen toch haakte naar wraak, om den overmoedigen muiteling te tuchtigen.

23 *Mei.* — De stille nacht werd door den maneschijn vrolijk opgehelderd. Honderde vuurtjes der hulptroepen, juister uitgedrukt der koelies, die hun armzalig potje rijst kookten; de groote wachtvuren; het gescherts en gelach,—dit alles zoude het penseel van een RUBBENS waardig zijn geweest. Minder aangenaam echter was 't, dat de drooge visch stonk en bepaald in bederf overging; hetgeen niet minder het geval was met de zure rijst. Ten half zeven uur, waren wij reeds bezig de versperring op te ruimen, waaruit één enkel schot was gevallen. Deze opruiming was echter onmogelijk en dus trokken wij, als het ware, haar om, door bosch, over boomstammen en door modder. Ten acht uur, rapporteerde de spits, regts een ladang en een klein huisje te zien. Kapitein STOECKER maakte hier eene verkenning naar toe; eenige gevonden padie werd meêgenomen, het overige vernield. Ten 9 uur kwamen wij aan eene kampong, uit één groot huis bestaande. Toen de spits naderde, vielen er twee schoten uit, waarna de vijand vlugtte; thans werd halt gehouden.

Wij zagen een weg regts en een weg links voor ons, terwijl wij den derden weg zelven wa-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ren afgekomen. Patrouilles werden uitgezonden en de hoofdmagt hield halt. De weg regts bleek naar eene badplaats aan de rivier te loopen; aan de overzijde der rivier was geen spoor van weg te vinden. De weg links werd dus ingeslagen; de algemeenen rigting was N. N. W. De kampong werd vernield; alle vruchtboomen werden omvergekapt, terwijl de achterwacht de woning in de asch legde. Ongeveer ten tien uur kwamen wij aan een bamboe-bosch; wij volgden een karbouwenpad, dat eindigde in een énorm groot rijstveld of ladang, waarop zich vijf woningen bevonden. Er werd halt gehouden, en patrouilles werden uitgezonden, om den weg te zoeken. Ééne patrouille vond digt achter de ladang een ongeveer 12 voet breed riviertje, dat volgens Soeta-Ono de *Soengei-Sinang* moest zijn.

De kommandant der kolonne oordeelde het raadzaam de troepen heden te laten rusten, den omtrek te doen verkennen en te beraadslagen, wat er gedaan moest worden. Hutjes werden opgeslagen, en het vernielingswerk der onrijpe padie nam een aanvang, terwijl de rijpe verzameld werd, en de Sihongers spoedig aan het tombokken waren.

De woningen leverden het bewijs, kortelings verlaten te zijn; hanen en kippen vlogen nog rond, resten van een pas verorberd varken vonden wij nog. Aan de rivier werd een kleine djoekon gevonden en Soeta-Ono bood zich aan, eene kleine verkenning langs die rivier te maken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Na verloop van een half uur, keerde dit trouwe en brave hoofd weder, de tijding brengende, dat wij hoogst waarschijnlijk digt bij de *Aijoe*-rivier waren, daar hij in de verte een groot water vermeende gezien te hebben. De Majoor rustte op dit oogenblik een weinig, en zoo besloot ik, op eigene autoriteit en in het algemeen belang der kolonne, de rivier of dit groote water te verkennen.

Ik deelde Soeta-Ono mijn plan mede; het was omstreeks één uur des namiddags. In een kleinen uitgeholden boomstam, djoekon genaamd, die lek was, en welken ik eerst met kleiaarde digt stopte, plaatste Soeta-Ono zich voorop, als een gewone koelie gekleed, met zijn pistool gewapend en een zeer scherp kapmes bij zich, den roeispaan in de hand; hierop volgde ik in mijn bemodderd uniformjasje, met mijne beenen, als een Turk, kruiselings gezeten, en een dubbelloop jagtgeweer, met kogel geladen en met gespannen hanen, gereed houdende; terwijl achter mij een bewoner der doeson, een volgeling van Soeta-Ono, (een patient van mij; deze man leed aan eene verschrikkelijke beenzweer), gewapend met kris en parang (kapmes) plaats nam. Doodstil, zonder een woord te spreken, mij hier en daar langs den modderigen oever versche voetstappen wijzende, roeide hij mij voorwaarts; doch zóó weinig gedruisch maakte de roeispaan in het water, dat men eene speld konde hooren vallen. Hij hield den linkeroever, die het meest begroeid was. Het was een heldere hemel; het weder prachtig; doch

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geen vogel hoorde men in het digte woud; men vernam niets dan hier en daar het borrelen van het water. Als een roofdier, wierp SOETA-ONO blikken regts en links in de wildernis; het scheen of hij de zware boomen doorboorde; het zweet parelde op zijn aangezigt. Zoo roeide hij mij een $\frac{1}{4}$ uur voorwaarts. Wij voeren onder een zwaren boom door, die bij wijze van brug over de rivier lag. Wederom wees hij mij op een voetpaadje, dat op de rivier uitkwam. Weinig vermoedde ik, dat dáár den volgenden dag een verraderlijke moord zoude plaats hebben.

Plotseling wees hij vooruit, en zag ik een breed water voor mij, terwijl de kleine rivier thans regts en links met riet begroeid was. Ik zeide hem aan wal te gaan en eens in het riet de groote rivier te begluren, doch moest voor den meer slimmen Daijakker onderdoen. »Dat is niet goed, Mijnheer!" zeide hij tot mij, »kruip U in het riet, en begluur »den oever der groote rivier, ik zal de djoekon »omkeeren en met mijn vriend blijven zitten; is »er onraad, keer dadelijk terug, dan kunnen »wij U terstond wegroeijen; terwijl, als ik moet »terugkeeren, U niet kunt roeijen, en er misschien »een ongeluk met het schuitje plaats vindt." Dezen juisten, welmeenenden raad begreep ik duidelijk. Voorzigtig kroop ik met mijn geweer, tusschen het riet, naar den hoogen oever; zag thans eene ongeveer 70 voet breede rivier, die aldaar eene bogt maakte; vóór het dak van een huis aan de overzijde der rivier, tusschen het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geboomte in, hoorde ik hanengekraai en het rumoer van eene kampong. Stil kroop ik terug, en even ongemerkt, als wij gekomen waren, roeiden wij de rivier weder op, en bragt ik den Majoor tijding van het gebeurde.

Wij beraadslaagden wat te doen, en in aanmerking genomen:

1. De onbekendheid van het terrein en van den weg.

2. De vermoeidheid der troepen, en het aantal zieken en gekwetsten.

3. De bederving onzer vivres.

4. Het totaal ontbreken van eenen gids, —

werd besloten het plan van den togt te veranderen, de *Aijoe-rivier* af te zakken, en deze bewoners te tuchtigen voor hunne vijandelijkheden, gepleegd tegen de Stoomboot *van Os*, enz.

Dientengevolge werd onmiddelijk een begin gemaakt met raketten of vlotten te maken, en werden de zware omgevallen ladang-boomen naar de kleine rivier gesleept. Des middags werden verscheidene patrouilles uitgezonden; nog een ladang werd vernield. Eenige volgelingen van Sorta-Oxo verklaarden, bij het padie snijden, op eenige met lansen gewapende muitelingen te hebben gestooten. Onze manschappen van eene terstond uitgezondene patrouille ontmoetten niets, doch des namiddags omstreeks 5 uur hoorden wij een verschrikkelijk hondengeblaf, volgens sommigen, vermengd met menschenstemmen. Eene nogmaals uitgezonden patrouille ontmoette vier gladdakkers, (kleine trekpaarden.)

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het weder was dien dag vrij goed geweest; eene regenbui, des morgens, was door eene verschrikkelijke hitte opgevolgd geworden. Het aantal zieken bepaalde zich tot 15 militairen; de gekwetsten intusschen, die steeds gedragen hadden moeten worden over boomstammen en riviertjes, nu in den regen, dan weder in de brandende hitte, hadden veel te lijden gehad. De koele nacht evenwel gaf hier eenige verademing.

24 *Mei*. — Ten 6 uur in den morgen, ging de kapitein Stoecker eenen weg over land zoeken naar de *Aijoe*-rivier, voorzien van het kompas, in eene N.NW. rigting. Na verloop van 5 uur, keerde hij ten 11 uur terug, het berigt brengende, dat een modderig pad hem naar den oever der *Aijoe* had gebragt, alwaar hij aan de overzijde eene kampong had zien liggen, uit drie groote huizen bestaande. De spits zag een groote djoekon met 10 met lansen gewapende inlanders; de voorste had een geweer; er werd op hen gevuurd; een hunner werd gekwetst; zij sprongen over boord, in de struiken hun gekwetsten makker medeslepende. De flankeurs, Vianen en Kuster, aarzelden niet de rivier in te springen en naar de overzijde te zwemmen, en zich van de groote djoekon, die ons later van ongeloofelijk nut is geweest, meester te maken.

Kapitein Stoecker trok nu met zijne manschappen de rivier over, en verkende de kampong; de sergeant-majoor Bouwmeester met 24 man

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werd achtergelaten, terwijl de kapitein STOECKER met eenige manschappen terug ging, den Majoor rapport van het gebeurde bragt, en ons deed watertanden bij de tijding, dat er vijf geiten en eenige varkens, benevens kippen in de kampong aanwezig waren.

Twee vlotten waren intusschen gereed, en de Majoor besloot zich daarmede, langs de kleine *Sinang-rivier*, naar de kampong te begeven, benevens den 1sten luit. STREGNART en eenige bajonnetten. De vlotten echter konden de rivier niet door, en bleven op de helft steken. Eenige Sihongers moesten de hindernissen in de rivier opruimen, terwijl de Majoor, in een djoekon, zich naar de kampong begaf. Kapitein STOECKER was kommandant van het bivouac gebleven. Een ¼ uur na het vertrek der beide vlotten, werd uit de struiken aan de overzijde der rivier een schot gelost op de Sihongers, die aan de vlotten werkten. Onmiddelijk begaf onze brave kapitein zich naar de overzijde en zette drie posten aldaar uit; aan deze zijde van den oever was reeds één korporaal met 6 man geposteerd. Na verloop van een ½ uur, arriveerde de sergeant-majoor BOUWMEESTER, met den last, dat 100 koelies zich ook naar de kampong moesten begeven, ten einde aldaar eveneens vlotten te maken; tevens berigtende, dat de Majoor twee flankeurs, KUSTER en VIANEN, met 4 Sihongers in twee djoekons de rivier *Sinang* had doorgezonden naar ons bivouac, voorzien van een varken. Naauwelijks hadden wij dit berigt ontvangen, of

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wij hoorden verscheidene schoten vallen in de rigting der rivier. Onmiddelijk ging ééne patrouille, met den 1sten luit. STREGNART over land naar de kampong, waar de Majoor zich bevond; terwijl ik met 12 man langs de rivier *Sinang* de kampong zou trachten te bereiken, en de beide flankeurs te gemoet te gaan. Nog meer werd ik hiertoe opgewekt door een hoerah! van den vijand. Ik bleef echter spoedig tot aan de knieën in den modder steken, toen de beide flankeurs naderden, één gekwetsten Sihonger medevoerende.

Zij deelden mede, dat zij halverwege de rivier gekomen zijnde, plotseling uit de struiken zwaar beschoten waren geworden, dat van de 4 roeijers één dood en één gekwetst was; dat zij waren omgeslagen, doch gelukkig nog tegenwoordigheid van geest genoeg hadden bezeten, om in de ondiepe rivier hunne geweren boven water te houden, en op den vijand te vuren, die op de vlugt werd geslagen. Een bloedspoor toonde, dat onze dapperen een der muitelingen getroffen hadden. Het varken, de djoekon en een doode Sihonger waren echter blijven liggen, hoewel zij vermeenden dat de eersten in handen van den vijand gevallen waren.

Ik ging met mijne patrouille, na den gekwetste geholpen te hebben, en met autorisatie van den kapitein STOECKER, naar den Majoor. Deze gelastte, dat alles zich in de kampong zoude vereenigen, waar goed logies was voor zieken en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gezonden. Ongeveer ten 6 uur, was alles in de onbekende kampong aanwezig, welke later bleek de kampong *Makohadji* te zijn. De koelies, benevens eene bedekking van 24 man, bivouaqueerden aan de overzijde der rivier. Het weder was gelukkig goed gebleven, en de nacht leverde niets bijzonders op. Het geiten- en varkensvleesch was spoedig verslonden; en 't was ons aangenaam dit eerste aan onze brave Javaantjes te kunnen verstrekken.

25 *Mei.* — Reeds in den vroegen morgen werden regts en links patrouilles uitgezonden, en gingen een aantal Sihongers, onder behoorlijke bedekking, de achtergebleven vlotten halen van ons vorig bivouac. Met de vernieling der vruchtboomen in de kampong werd eveneens een aanvang gemaakt. Ten 9 uur, arriveerden door de *Sinang-rivier* zeven vlotten, medebrengende het lijk van den gesneuvelde, het varken en de djoekon, terwijl toen het reeds vermeld bloedspoor ontdekt werd.

Door de bedekking der vlotten was slechts een enkel schot gelost op twee, op ons vorig bivouac ronddwalende muitelingen, die waarschijnlijk hun vernielde padie in oogenschouw namen. De terugkeerende, uitgezonden patrouilles ontmoetten niets bijzonders. Ik liet twee halve fleschjes, waarvan de inhoud ons versterkt had, voorzien van een kort berigt onzer positie en goed digt gemaakt, de rivier opdrijven, in de stille hoop, dat zij misschien door de *Boni* zouden opgemerkt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden. Aan de vlotten werd met spoed gewerkt, hetwelk geen geringe zaak was voor zulk eene groote kolonne. De rijst werd hoe langer hoe slechter; doch niemand morde; iedereen deed zijn best en pligt naar behooren; de opgeruimde geest onder de troepen was waarlijk opmerkenswaardig.

26 *Mei.* — Even als gisteren, doorkruisten patrouilles den omtrek, zonder iets aan te treffen; de vlotten werden afgewerkt, en een goed sterk, ruim vlot, met een dak voorzien, zoude tot ziekenschip dienen. De vijand had ons intusschen niet verontrust. Soeta-Ono deelde den Majoor mede, om zeer op zijne hoede te zijn, daar de Daijakkers, in hunne wijze van oorlogvoeren, hunnen vijand op het water trachtten te vernielen, door zware boomen te laten vallen op de voorbijgaande praauwen en vlotten.

Het is hier de gelegenheid, om aan te teekenen, dat het een ieder opviel, hoe aan de vlotten met buitengewonen ijver en vlugheid, onder vrolijk gelach, door de bevriende Daijakkers werd gewerkt. Hier zagen wij, dat zij geschikt waren om te arbeiden, doch niet voor oorlogsmannen in de wieg waren gelegd. De bewoners van *Patteij* en *Sihong*, en vooral de laatsten, zijn zachtaardig, behulpzaam, voorkomend en eerlijk; hunne oorspronkelijk wilde vormen hebben zij geheel afgelegd, en dit vooral onder den invloed van het bestuur van den vroegeren civielen gezaghebber van *Marabahan*, den 1sten luitenant der

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

infanterie BANGERT, te vroeg gestorven; — helaas! lafhartig vermoord. Zijn hoofd is immer nog in 's vijands handen en wordt bewaard door den Tommongong SOERA-PATTI.

27 *Mei.* — Zonder ongeval brak de morgen aan. De vivres waren zooveel mogelijk gedroogd, en alles werd geëmbarqueerd, uitgezonderd een 200-tal Sihongers, die, niet meer op de vlotten kunnende meêvaren, bij de achterwacht langs den oever moesten loopen. De vlotten waren òf slecht gemaakt, òf niet tegen den zwaren last berekend, ten minste op allen stond één halve voet, op sommigen meer water. De rivier was zeer breed en diep; met de langste bamboe kon ik geen grond vinden.

De indeeling der vlotten was als volgt: eene spits, zijnde een korporaal met 5 man in een djoekon gezeten, welke voorzigtig vooruit roeide en de oevers moest opnemen; hierna een vlot met 20 man, als voorhoede; daarop de artillerie, met den mortier gereed tot vuren; vervolgens een vlot met nog een 20 man; hierna het ziekenschip, met tien man bedekking, en eindelijk het overige deel der kolonne. Op elk vlot waren eenige Sihongers voor en achter geplaatst, met lange rottang voorzien, om het vlot te kunnen doen vastliggen, en lange bamboe gereed hebbende, om het van den oever te kunnen afduwen.

Vóór den afmarsch was de Daijakker begraven geworden, die was overleden aan het schot in de borst. Ik kreeg een zeer lakoniek antwoord

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op mijn gezegde: »Kassian" (ik beklaag hem), en wel: »Wat kunnen wij er aan doen, Mijnheer! zijn tijd was gekomen!" Hij werd begraven en zijn koppensneller op zijn lijk gelegd.

Na een uur afgezakt te zijn, waarbij wij tusschen beide in de takken bleven hangen, kwamen wij aan eene versperring. Een groote boom, één el diameter hebbende, was omgehakt en in de rivier gestort. Gelukkig, dat de zware stroom hem een weinig tegen den oever had doen aandrijven, zoodat onze vlotten juist konden passéren. Wij voeren door; eenige schoten vielen op het vlot, dat achter mij voer. Zoo kwamen wij aan eene ladang, waar een verlaten huis stond; hier werd halt gehouden. Van de materialen der woning werd nog een vlot er bijgemaakt, en het padieveld werd vernield. De koelies kwamen langzamerhand bij. Ik had medelijden met hen; immers tot aan de knieën moesten zij door den modder marcheren. Flank-dekkingen voor onze vloot door militairen, was eene onmogelijkheid, van wege de terrein-hindernissen. Ongeveer ten 5 uur, stuitten wij op een zwaren boom van anderhalve el diameter, dwars over de rivier gelegd, en door een paal, welke sedert twee à drie dagen gekapt was, terzijde gestut, opdat de zware stroom den boom niet zoude wegdrijven.

Wij zagen eenige woningen en groote ladangs; regts en links werd gedébarqueerd; de boom moest doorgekapt worden, hetwelk van 6 uur tot des nachts 1½ uur aanhield. Dit werd bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

fakkellicht, onder goede bedekking, ten uitvoer gebragt.

Gedurende den avond vielen verscheidene schoten op het bivouac, gelukkig echter zonder iemand te kwetsen; drie granaten werden in het bosch geworpen, die allen sprongen. Van des nachts twee uur hadden wij zwaren regen; op de raketten was alles verschrikkelijk nat; de rivier was weder meer gerezen, en er stond een zeer gevaarlijke, zware stroom. De ladang en woningen werden zooveel mogelijk vernield.

28 *Mei.* — Reeds vroegtijdig werd de ambulance op een nieuw, des avonds nog vervaardigd, vlot overgebragt, daar de zieken en geblesseerden den afgeloopen nacht in het water hadden moeten liggen, aangezien het oude vlot, ten gevolge van den zwaren regen en het opzuigen van het water, bijna een kwart voet gezakt was. Hierna werd afgevaren, of, letterlijk uitgedrukt, lieten wij ons afdrijven. De spits débarqueerde dan regts dan links, en onderzocht de woningen, terwijl de achterwacht ze verbrandde. Spoedig waren wij de ladangs voorbij en hadden aan weêrszijden niets dan zwaar bosch. Onophoudelijk werden wij beschoten. Werd er gedébarqueerd, dan moesten de manschappen tot aan den buik door het water gaan en zagen zij niets. Een 1000 pas verder kregen wij weder op nieuw vuur; bij het omvaren van eene bogt lieten de muitelingen vijf raketten voorbij drijven, en deden ongeveer tien schoten op het zesde vlot. De flankeur Nageli

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

had twee kogels in de dij, waar van een tot in de buik-holte doordrong; een Sihonger kreeg een schot door den regter-elleboog, en een officiers-bediende eene pijlwond in de linkerborst. Bij het débarqueren vonden wij niets dan moeras.

Intusschen was dit débarqueren zoo gemakkelijk niet; op het signaal »halt," moesten twee Sihongers van elk vlot naar den oever zwemmen door den sterken stroom, vlug het rottangtouw om een boomstam wenden, waarna het vlot, een goeden schok krijgende, vast lag. Soms brak de rottang, en alsdan hadden verschrikkelijke botsingen plaats. Het vuur van den vijand was steeds beantwoord geworden; zoodra er halt was gehouden, kwam de djoekon van den majoor mij halen, en roeide ik tot hem om de gekwetsten te verbinden.

Onder afwisselend heen en weder vuren, kwamen wij ten 4 uur aan eene kampong, uit een verlaten huis bestaande; hier werden de Sihongers ingewacht, die geene ontmoeting met den vijand gehad hadden. De stroom nu was zoo sterk, dat bij het vast leggen van mijn vlot, een ander tegen mij aandreef, hetgeen zulk een schok gaf, dat een inlandsch fuselier over boord sloeg met zijn geweer. Dit liet hij echter niet los, doch trachtte een ander vlot te bereiken. Mijne Daijakkers zagen dit aan zonder te helpen; ik maakte echter korte wetten en gooide er één over boord, den inlandschen fuselier wijzende. Toen eerst begreep hij mij; als een kat zwom hij naar hem toe, greep zijn geweer, hielp hem op een ander

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vlot en kwam lagchende tot mij terug. Een oorlam was zijne belooning. Meermalen toch had ik gelegenheid op te merken dat de Daijakkers ook van sterken drank houden. De naam van dien fuselier was Rabidin. Niettegenstaande het hevigst vuur, was deze Inlander altijd even bedaard, stoorde zich niet aan de kogels, doch zorgde steeds, door middel van eene soort van stuurriem, dat het vlot in den goeden stroom bleef en niet aan de takken bleef hangen. Ook de brave inlandsche fuselier Pojodipo was hem getrouw hier in behulpzaam; hunne bedaardheid werd opgemerkt door den kolonne-kommandant.

29 *Mei.* — Gedurende den nacht was het weêr een verschrikkelijk weder; de eene regenbui volgde de andere op, en het gekerm van den zwaar gekwetste Nägeli was akelig. Tegen den morgen werd hij echter kalm, en overleed stil aan de gevolgen der zware verwonding. Er kon voor de troep niet gekookt worden. Des morgens ten 6 uur arriveerden eerst de Sihongers, die des nachts in den modder, tot den buik toe in het water, zonder eten hadden doorgebragt. Die arme menschen rilden van de koude, zij vroegen mij medicijnen en verklaarden allen, demom (koorts) te hebben. Wij vertrokken en bereikten ten half twee uur eene kampong, uit een groot huis bestaande, waar verscheidene pisangboomen stonden, ook aan de overzijde der rivier. Hier werden wederom twee groote vlotten gemaakt, waar thans al de Sihongers op konden. Wij hadden uit het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bosch verscheidene schoten gehad, echter zonder iemand te treffen. Dit vuur was intusschen niet onbeantwoord gebleven. Hier kon thans gekookt worden; het weder was gunstig. Alle pisangboomen werden vernield. Het ziekenvlot was tweemaal zwaar beschoten geworden; de inlandsche fuselier Sokromo, bij mij aan boord, kreeg eene pijlwond in de linkerborst. Aan wal werden nog patrouilles achter de woning het land ingezonden, die echter geene ontmoeting met den vijand hadden.

30 *Mei.* — Ten zes uur voeren alle vlotten in geregelde orde af; er waren veertien groote en drie of vier kleinere; de rivier was nog meer gerezen, de stroom nog sterker. Nadat wij een uur afgedreven waren, begon het vuren op nieuw; de hooge waterstand liet niet toe, dat er regts en links patrouilles marcheerden. Het ziekenvlot, dat waarschijnlijk door zijn beter voorkomen (daar de Majoor het beste en ruimste vlot had afgestaan) de aandacht der muitelingen trok, moest verscheidene schoten verduren; geregeld liet ik eenige terug doen. Plotseling kreeg ik weder een tiental schoten en de Europesche ziekenoppasser Thomas Ziegenhardt, kreeg een kogel aan de linkerzijde der borst en een schot in den boven-lendenstreek. Met de woorden: „God! Doctor! ik ben er bij!" zonk hij voor mij neder; hij werd geholpen. Deze zieken-oppasser had, tot het laatste oogenblik toe, met den meesten ijver en zelfopoffering zijne dienst verrigt. Was hij als zieken-oppasser te roemen, den naam van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

braaf en moedig soldaat is hij dubbel waardig.

Wij voeren tot twee uur door; bereikten een weinig open terrein, waar gekookt kon worden, daar het gelukkig droog weder was. De rijst intusschen was zoodanig bedorven, dat ze bijna niet meer eetbaar was; dit was de laatste maal, dat warm eten verstrekt werd. Ten 5 uur voeren wij weder verder, en waren ten 6¼ uur genoodzaakt te blijven liggen. Hoewel de nachten, als het niet regende, helder waren, konden wij echter niet doorvaren, daar dit met het zware, in het water groeijende kreupelhout en geboomte zeer gevaarlijk voor de vlotten zou zijn.

31 *Mei.* — De laatste genever werd verstrekt, en ten 7 uur werd afgevaren; het ging aanvankelijk goed; de rivier was iets breeder geworden, en het water des nachts zeer gewassen; de stroom was zeer sterk, en overal waren de oevers steeds digt begroeid met kreupelhout, waar boven het zwaar geboomte uitstak.

Voorzigtig werd voortgeroeid; elk vlot was op eenen afstand van een 2 à 300 pas van het andere verwijderd, ten einde ongelukken te voorkomen. Er was door den Majoor herhaalde malen gelast, zuinig te zijn met de patronen, daar deze zeer verminderden, en wij niet wisten wat ons zoude wachten.

Ik had den Majoor verzocht, het vlot met zieken geheel bij de achterwacht te laten varen, daar het mij toescheen, dat de muitelingen in de verbeelding waren, dat de kommandant of de »toean bezaar" (groote Heer) hierin zat, en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de toestand der zieken en gekwetsten verschrikkelijk was. Dit verzoek werd onmiddelijk opgevolgd. Plotseling, ongeveer ten 8 uur, hoorde ik een verschrikkelijk wild krijgsgeschreeuw, hoerah! roepen, en een vuren, zoo hevig, als ik het nog niet had bijgewoond. Er werd »halt" geblazen, en als door een toovermiddel lagen de vlotten regts en links aan wal vast. Ik had geen djoekon of schuitje; er waren slechts twee van die vaartuigen, die de communicatie tusschen de vlotten konden voeren; het eene werd door den Majoor zelven gebruikt, die overal tegenwoordig was, waar het meeste gevaar dreigde, terwijl in het andere schuitje de spits zich bevond. Ik had wel naar voren willen zwemmen. Eindelijk kwam een dezer djoekons mij twee lijken brengen: den sergt.-majoor Bouwmeester met een schot door den schedel, en den inlandsche keursoldaat Saridim met een schot in het hart; beiden waren eervol gesneuveld. Onmiddelijk déponeerde ik de lijken op mijn raket en roeide naar voren; ik hoorde steeds in het bosch vuren, en vernam, tewijl ik al de vlotten langs roeide en onderzocht wie der geblesseerden het eerst hulp noodig had, dat het volgende had plaats gegrepen:

Bij eene bogt der rivier gekomen, kreeg de spits eensklaps eenige schoten van den oever, die zij beantwoordde; het vlot met de voorhoede met eene snelle vaart komende aandrijven, werd plotselings regts en links beschoten; de kapitein gelastte te débarquéren, doch de felle stroom sleurde

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het vlot nog een 300 pas mede; het vuur werd hevig; van de spits sneuvelde één inlandsch fuselier, en twee manschappen werden ernstig gewond. Achter het voortdrijvend vlot der voorhoede viel plotseling, langzaam en statig doch verschrikkelijk voor het aandrijvende vlot, een reus der wouden, gevolgd door een tweeden kleineren, zwaren boom, onder het krijgsgeschreeuw van den vijand. Kapitein Stoecker zag een honderdtal hunner, als een hoop wilden, aan den oever. Het vlot met de artillerie kwam tegen den boom aan; ook een volgend vlot maakte eene verschrikkelijke botsing; de vijand vuurde hevig van beide oevers, doch onder een hoerah! werd door de onzen van de vlotten zoodanig teruggevuurd, dat, vóórdat gedébarqueerd kon worden, hij op de vlugt ging en verhinderd werd een derden grooten boom te laten vallen, die nog slechts twee à drie bijlslagen noodig had, en alsdan op het vlot met de artillerie had moeten vallen. Ik heb mij aan wal begeven en dezen boom gezien; hij was aan de bosch-zijde weinig, doch aan de rivierzijde tot over de helft ingekapt en had ¾ el diameter.

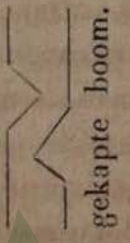

De spits intusschen, waar zich bij bevond

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

J.M.C.E. LE RUTTE.

DE EXPEDITIE NAAR
MONTALLAT, ZUID- EN ...

XXII:-
142

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het vlot nog een 300 pas mede; het vuur werd hevig; van de spits sneuvelde één inlandsch fuselier, en twee manschappen werden ernstig gewond. Achter het voortdrijvend vlot der voorhoede viel plotseling, langzaam en statig doch verschrikkelijk voor het aandrijvende vlot, een reus der wouden, gevolgd door een tweeden kleineren, zwaren boom, onder het krijgsgeschreeuw van den vijand. Kapitein Stoecker zag een honderdtal hunner, als een hoop wilden, aan den oever. Het vlot met de artillerie kwam tegen den boom aan; ook een volgend vlot maakte eene verschrikkelijke botsing; de vijand vuurde hevig van beide oevers, doch onder een hoerah! werd door de onzen van de vlotten zoodanig teruggevuurd, dat, vóórdat gedébarqueerd kon worden, hij op de vlugt ging en verhinderd werd een derden grooten boom te laten vallen, die nog slechts twee à drie bijlslagen noodig had, en alsdan op het vlot met de artillerie had moeten vallen. Ik heb mij aan wal begeven en dezen boom gezien; hij was aan de bosch-zijde weinig, doch aan de rivierzijde tot over de helft ingekapt en had ¾ el diameter.

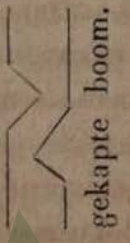

De spits intusschen, waar zich bij bevond

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de flankeur LOKHOF, thans korporaal, débarqueerde; de flankeur VIANEN bleef bij de gekwetsten en dooden achter, terwijl LOKHOF met den inlandschen fuselier, SIDIN, zich langs den oever terugbegaf, zes muitelingen achter eene palisadéring aantrof, op hen vuurde en één daarvan verwondde, waarop zij op de vlugt sloegen. Hierop begaven zich onze braven bij de reeds gedébarqueerde troepen, terwijl onmiddelijk de gekwetsten en dooden werden afgehaald.

Regts en links bevonden zich onze manschappen aan wal.

Successivelijk hielp ik de navolgende geblesseerden.

1. Den flankeur PELS, een schot in den buik.
2. idem KLEIN-ONSTEEG, een schot in den voorarm.
3. KERTODJOJO, inlandsch fuselier, schot in de middenhand.
4. Den flankeur NOTTER, schot aan het hoofd.
5. Den kanonnier STOM, schot in het been en pijlwond.
6. Den korporaal BOSCH, schot in de linkerborst.
7. Den flankeur LOGERET, schot aan het hoofd.
8. Den flankeur CLERC, idem.
9. idem LEHMAN, een schot door de pink.

Voorts twee zwaar gekwetste kettinggangers en vijf gekwetste Sihongers.

Een oogenblik later kwam een djoekon mij halen, mij de tijding brengende, dat de kapitein STOEC-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

KER ook gewond was. Ik spoedde mij naar de voorhoede, die een 200 pas vóóruit lag, en vond den kapitein met een schot in de dij en een schampschot aan den arm. Ik nam hem op het ziekenvlot, benevens enkele zware gekwetsten, daar ik natuurlijk allen niet bergen kon. De 1sten luit. STREGNART had een vergiftigd pijltje, in het oogje van een uniform knoop, op zijne borst gekregen.

Intusschen was de Majoor gedébarqueerd, en bevond zich aan den linker-oever, om de vijandelijke versterkingen in oogenschouw te nemen. Ik lag met mijn vlot aan den regteroever.

Het bloed der manschappen kookte. » Wraak! driewerf wraak!" klonk het uit hun mond. Ik stond vóór op mijn vlot, toen van de overzijde een brutale muiteling, achter een boom aan den oever zich verschuilende, zijn geweer op mij lostte; ik zag den kruiddamp en de tromp van zijn wapen, riep den Majoor toe, en wees naar den boom, waar de sluipmoordenaar zich bevond; eenige militairen verjoegen hem, en een korporaal en zes man vatteden aldaar post.

Opmerkelijk waren hier de bedaarheid en blindelingsche gehoorzaamheid van de manschappen; men hoorde geen geschreeuw of zag geene verwarring; allen hielpen, dáár waar zij noodig waren. De versperring, door de omgevallen boomen veroorzaakt, moest gedeeltelijk opgeruimd worden, terwijl andere manschappen de koelies en flankeurs dekten, weder anderen den vijand in het bosch

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vervolgden. Hij had regts en links van den oever palisadéringen gezet, achter het groen verborgen, doch de gedébarqueerde troepen verjoegen hem geheel.

Ten gevolge van het aandrijven der vlotten tegen den in het water gevallen boom, sloegen verscheidene voorwerpen overboord, en helaas! ook ons laatste vaatje spek en vleesch; aan duiken viel hier niet te denken.

Deze ongelukkige gebeurtenis gaf ons slechts twee uren oponthoud, waarna weder voorwaarts! werd gekommandeerd. De oever liet thans toe, dat er eene patrouille, een eind vooruit, aan beide zijden marchéren kon; ook een honderdtal Sihongers marcheerden regts en links van de rivier. De 1ste luit. Stregnart en de sergeant-majoor Weitner waren commandanten. Geen schot werd meer gedaan; tot drie uur werd doorgemarcheerd; toen werd halt gehouden, en uit de stinkende rijst nog iets uitgezocht, om den manschappen wat te eten te geven. Dit werd nog gekookt, doch ik kan het geen »*eten*" meer noemen. Ten 5 uur werd weder voortgevaren, en ten 6 uur moesten wij aan den boschrand blijven liggen. Des nachts werd eene kleine sampang, die wij gevonden hadden, met 4 Sihongers de rivier stil afgezonden, om te trachten de Stoomboot *Boni* te bereiken.

Op last van den Majoor schreef ik een klein briefje, waarin onze toestand gemeld werd; ik gaf de Sihongers mijn geladen dubbelloop jagtgeweer mede. Onder deze mannen was weder dezefde doeson-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bewoner, die mij vergezeld had op mijne verkenning naar de *Aijoe-rivier*; een bewijs, dat ook onder deze lieden, getrouwe-kloekmoedige gevonden worden. Ook liet ik des nachts nog een flesch, met een briefje er in, de rivier afdrijven.

Des avonds bewezen de 1ste luit. STREGNART en ik de laatste eer aan den gesneuvelden sergeant-majoor BOUWMEESTER en den inlandsch fuselier SARIDIN, en legden hen, onder takken en groen verborgen, in het bosch neder. Geene zerk, te vroeg ontslapen BOUWMEESTER! bedekt uw graf; geen vader of moeder SARIDIN! zal aan uwe nagedachtenis op uw graf komen offeren; doch uwe namen, aan de vergetelheid ontrukt, zullen steeds doen denken aan twee dappere soldaten.

1 *Junij* — De nacht vermeerderde onze ellende; onophoudelijk zware regen; geen warm water; niets kon gekookt worden; geen wachtvuur kon aangemaakt worden; alles was doornat. Gesteun en gekerm rondom mij; de zieken souffreerden verschrikkelijk; velen hadden den dood voor oogen. Mijn linnengoed was voor de gekwetsten verbruikt; mijn beddegoed diende tot ligging voor hen. Ik kroop in een hoekje bij den kapitein STOECKER. Nimmer zag ik iemand zoo gelaten in zijn lot; geene klagt kwam over zijne lippen, de dood was voor hem geen schrikbeeld. STOECKER! gij zult dit lezen; welnu weet dan, dat uw voorbeeld ook op het ziekenvlot een goed effect heeft gehad op de overige gekwetsten. Eindelijk, eindelijk! kwam de morgen aan; regts en links werden patrouilles

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aan wal gezonden; deze marcheerden tot aan den buik door het water, en gingen een 1000 pas vooruit, waarna de vlotten afdreven, en weder werden vastgelegd, om op nieuw dezelfde manoeuvre ten uitvoer te brengen.

Dit ging alzoo uiterst vermoeijend en langzaam voorwaarts tot elf uur. Ik was uitgeput, daar ik sedert de laatste maanden reeds ziekelijk was; eene putride stank ontwikkelde zich bovendien op het vlot, — het was er bijna niet om uit te houden.

Ten elf uur kwamen de troepen links aan een kleine rivier, welke in een diepen stroom veranderd was, ten gevolge van den hoogen waterstand.

Hier kon niet verder worden doorgemarcheerd; het was of de elementen tegen ons zamenspanden. Wederom moest naar hulpmiddelen uitgezien worden, om deze hinderpaal te overwinnen; ik ging mij zelven overtuigen in een kleine djoekon; vlotten moesten wederom gemaakt worden, hetwelk een oponthoud gaf tot des namiddags zes uur, onder afwisselende zware en ligtere regenbuijen.

Zes vlotten der Sihongers waren des morgens ledig achter gebleven, ten gevolge van den angst der koelies. De Majoor had gelast, dat elk raket moest volgen, bezet met 8 Sihongers. Het bleek echter later, dat aan dien last geen gevolg was gegeven. De vreesselijke angst van die menschen is niet te beschrijven; ik heb

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

er gezien, die even als de struisvogel zijn kop in het zand, hun hoofd achter een kleedingstuk verborgen, en zoo hun lot afwachtten.

Soeta-Ono, die op dezen algemeenen regel, eene bijzonder gunstige uitzondering maakte, verzocht om met tien volgelingen te mogen terugroeijen in een der schuitjes, ten einde de achtergebleven vlotten te halen. Dit werd toegestaan. Op dezen dag hadden geene vijandelijkheden plaats gehad; geen schot was gevallen.

De kettingganger, Tjindi-anom, aan zijne wonden overleden, werd aan den oever afgezet en tusschen struiken en geboomte begraven.

Wederom was een treurige dag doorgebragt; het voedsel bestond in stinkende rijst en eenigen geheel in bederf overgeganen visch; hetwelk echter nog slechts voor een 50 man voldoende was. Den hongerdood hadden wij voor oogen.

Soeta-Ono was des middags ten 5 uur nog niet terug. Zonder dien brave mogten wij niet vertrekken, en bovendien, de zedelijke verpligting rustte op ons, voor de eer van het nageslacht, om met de hulptroepen te vergaan, of met hen gered te worden.

2 *Junij.* — Het regende des nachts weinig, niemand kon slapen; iedereen begreep zijne positie. Des nachts ten één uur, hoorden wij in de verte een kanonschot, waarop een hoerah! van de onzen volgde, daar wij dachten nu toch digt bij de *Boni* te moeten wezen.

Ten 8 uur arriveerde eindelijk Soeta-Ono met

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de raketten; hij had geen vijand ontmoet, doch de vlotten droegen de sporen, dat de vijand er op was geweest, zij waren een weinig beschadigd; de rottang gedeeltelijk stuk gekapt. Spoedig ging alles aan boord, en ten half negen uur ging het vol hoop voorwaarts; steeds tusschen den met zwaar hout, ja, reusachtige boomen begroeiden oever. Het zieken-vlot was het zesde. Eene spits, uit 6 man bestaande, roeide in eene kleine djoekon vooruit. Regts en links stond meer dan een el water op den oever; de stroom was zeer snel.

Vóór het afvaren intusschen blies de Europeesche korporaal Bosch (die wegens zijn betoonden moed tot Sergeant was bevorderd) den adem uit; hij overleed aan een schot in de linker-long; hij werd ongemerkt in de struiken stil neêrgelegd en met boombladeren bedekt.

Ongeveer ten 9 uur, hoorde ik weder vreesselijk vuren; de rivier, die hier vele bogten maakt, belette mij echter iets te zien, en ik had geen schuitje, om mij naar voren te begeven. Wederom hoorde ik zware salvo's, en het bosch deed de echo herhaalde malen weêrgalmen. Plotseling viel een schot uit den mortier; eene granaat vloog tusschen den vijand in. Onmiddelijk volgde een schot van de stoomboot *Boni*. Het geweervuur zweeg. Een oogenblik daarna kwam de Majoor naar achteren, en deelde ons het aller ongelukkigst berigt mede, dat de mortier na de granaat te hebben uitgeworpen, bij het recule van het vlot afgeslagen, en in de onpeilbare diepte verdwenen was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Met de djoekon werd mij tevens gebragt de inlandsche fuselier Wirosmito II met een schot in den regter-voorarm. Na dien man verbonden te hebben, ging ik met de djoekon even naar voren, en zag dat de mortier op p. m. 16 voet water gezonken was; te vergeefs werd er naar gedoken. De Majoor, inziende dat het slechts nutteloos tijdverlies was, besloot wederom voorwaarts te gaan. Ik begaf mij naar het zieken-vlot terug, alwaar eenige oogenblikken later de Europesche flankeur Pels den geest gaf, ten gevolge van eene drie dubbele zware verwonding.

Wij dreven voorwaarts, en een onophoudelijk vuren hoorde ik steeds aan de vóórspits. Eindelijk kwamen wij aan een doorgang, waar de oevers hoog schenen, en waar bijzonder zwaar geboomte was; het vuren hier uit was allerhevigst, en met spoed werd gedébarqueerd. Toen ik het signaal halt! had gehoord, had ik onmiddelijk mijn vlot laten vast leggen, hebbende steeds twee Sihongers met rottangs gereed, om naar den wal te zwemmen en het vlot in zijne vaart te stuiten. Het vuren hield ongeveer één uur aan; verscheidene lilla-schoten hoorden wij thans boven het geweervuur uit, en het onophoudelijk geschreeuw en hoerah! van den vijand was dubbel verschrikkelijk, daar wij achter niet wisten, wat er vóór gebeurde.

Op dit oogenblik kwam de Europesche flankeur Rosseels gewond bij mij; ik profiteerde van die gelegenheid, om even naar wal te gaan. Om

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

echter tot den Majoor te komen, moest ik tot aan den buik door het water. Ik vernam, dat de vijand voet voor voet uit het geboomte verdreven werd, dat zijne versterkingen genomen waren, en hij nog een eind moest vervolgd worden. De 1ste luit. STRENGNART ging nog met 15 man de voorhoede versterken en den vijand geheel terug drijven; die officier had geheel ontvelde beenen; ongeloofelijk en vreesselijk! — toch deed hij zijn pligt.

Eindelijk, tegen half zes uur, hield het vuren op, doch de vijand hief toen voor het laatst een verschrikkelijk krijgsgeschreeuw aan, dat mij nog in de ooren klinkt, terwijl een muiteling van de overzijde der rivier schreeuwde: »*Wolanda misti* »*mampoes semoinja* (de Hollanders moeten allen »sterven!")

De troepen keerden naar boord terug, en weder werd voorwaarts gelast; doch naauwelijks een hoek om gaande, vonden wij een zwaren boom omgehakt en pas in het water gevallen. Gelukkig, dat de felle stroom hem een weinig tegen den oever had doen aandrijven, zoodat de vlotten er juist door konden. Ik zag nog een zwaren boom half door gekapt. Hier bestond dus het plan om ook deze boomen op de vlotten te doen vallen. Gelukkig, dat het débarquéren mogelijk was, en dat door de fiksche maatregelen van den Majoor het helsche plan van den vijand werd verijdeld. Er werd weder halt gehouden. De Majoor was zoo vermoeid en uitgeput, dat hij bij mij op het vlot nederzonk, en de 1ste luitenant

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Strengnart het kommando voor eenige uren kreeg.

Zoodra het donker was geworden, was het weder de brave en nooit te vergeten Soeta-Ono, die met een paar volgelingen, in een djoekon, de rivier een 400 pas afzakte, om ze te verkennen. Hij keerde ongeveer ten 8 uur terug, het berigt brengende, dat eene zware versperring vooruit in de rivier was, en dat door vier à vijf omgekapte groote boomen de rivier gesloten was.

Na algemeen overleg werd besloten, des nachts te trachten deze versperring zooveel mogelijk door te kappen, en den vijand een weinig vooruit te komen, om hem den tijd niet te gunnen, versperringen aan te leggen vlak voor de kolonne. De troepen en koelies hadden niets gegeten; genever was niet meer voorhanden, en voor ieder man waren nog slechts 2 patronen!! Op mijn vlot bevond zich nog een zak met stinkende, bedorven rijst, die ik echter niet had willen wegwerpen vóór het uiterste. Aan mijne bedekking, een korporaal met tien man, deelde ik des avonds ieder een handje drooge, ongekookte, bedorven rijst uit, hun zeggende, dit maar in Godsnaam raauw te kaauwen, en een gedeelte te bewaren voor den volgenden dag. Negen namen het zonden morren, terwijl de tiende mij toevoegde: »Doctor! ik kan dit niet eten, ik kan het nog best »twee dagen zonder voedsel uithouden!" De zieken hadden thans den tweeden dag niets gegeten, dan een weinig drooge, gekookte rijst, welke twee dagen oud was, en die ik had laten bewaren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

3 *Junij.* — Tegen den morgen werd de overleden flankeur PELS, voor wiens begraving nog geene gelegenheid was geweest, nevens den aan zijne wonden overleden kettingganger KALIDIN in het riet nedergelegd.

Ik had den nacht, in mijn natten mantel gewikkeld, vóór op het vlot doorgebragt; doch het zal wel niet behoeven gemeld te worden, dat ik even min als ieder ander kon slapen. Wij zagen een vreesselijk lot voor oogen, indien geene uitkomst kwam. Het ongelukkigste was, dat niemand met zekerheid kon bepalen, hoe ver wij nog van de *Barito* af waren.

Intusschen was het gelukt des nachts de versperring stil door te kappen. Den 1sten Luitenant STRENGNART en den onvermoeiden SOETA-ONO komt hiervan alle eer toe. Aan de opvarenden van alle vlotten was gelast, dat wij met het krieken van den dag zouden opdrijven; dat geen signaal met den hoorn zoude gegeven worden, doch dat drie slagen op de sampang, waarvan de klank zeer gehoorig is, het teeken zouden zijn tot afvaart.

De vlotten der militairen waren thans vereenigd, en al de koelies zouden volgen; immers het was noodzakelijk de militaire magt bij elkander te houden, ten einde nog krachtdadiger te kunnen handelen. Later zullen wij zien, hoe gelukkig het is geweest, dat geen vlot met militairen geheel alleen, bij wijze van achterwacht, achteraan dreef. Een uur varens ging alles goed; het was een prachtige hemel; reeds ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heugden wij ons, aan een gewissen dood ontsnapt te zijn. De rivier was breed en nergens zag men versperringen. Het bloedig drama was intusschen nog niet afgespeeld.

Ten acht uur begon het vuren van den vijand weder langs de geheele linie der vlotten; het ziekenschip kreeg eenige kogels door het dak. Ik liet op den oever, waar ik den kruiddamp zag opstijgen, eenige schoten terug doen. Op het vlot achter mij werd ik geroepen, en een koelie, een roeijer, wees mij zijn doorschoten been. Ik riep hem toe er een stuk van zijn sarong om te binden; aan ophouden toch viel niet te denken. Eindelijk ten 9 uur bereikten wij een rijstveld.

De voorhoede met STRENGNART tot kommandant had even halt gehouden, om ons in te wachten. De koelies waren hier niet te houden; zij sprongen van de vlotten af, om suikerriet en vruchten te halen, ten einde hun honger te stillen. Geen minuut mogt echter verloren worden; — het voorwaarts! klonk luide over de rivier.

Een oogenblik later verneem ik een luid hoerah! Reeds was mijne bedekking weder gereed, om op mijn kommando te vuren, toen, — nooit te vergeten gewaarwording! (mijne pen weigert hier hare diensten, om ons gevoel te beschrijven), — de des nachts uitgezonden djoekon terug kwam, en een der roeijers eenen brief in de hoogte hield. Wij vernamen, nog slechts één uur ongeveer van de *Boni* verwijderd te zijn, die ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lukkig een uur of drie de *Aijoe*-rivier was ingestroomd. Onmiddelijk werd die djoekon vooruitgezonden, met last om voor het eten ten dienste der manschappen te zorgen, enz.

Ten 9 bereikten wij het stoomschip.

Ons gemoed was vol; tranen van dankbaarheid vloeiden. Gij, die op uwe gemakkelijk sofa, door weelde omgeven, dit leest, — hoe gevoelig uw hart ook moge zijn voor de indrukken, die deze regels bij u hebben opgewekt, — onzen zenuwachtigen toestand op dit oogenblik begrijpen kunt gij niet. Alleen de weinigen, die nog zijn overgebleven van de roemruchtige retraite van Vermeulen Krieger in Januarij 1833, van *Pisang* op *Sumatra*, [1]) zullen onze gewaarwordingen kunnen bevatten.

Langzaam kwamen de vlotten opzetten. Eindelijk kwam Soeta Ono, mij mededeelende, dat op het vlot, achter de ambulance drijvende, nog twee Sihongers waren dood geschoten.

Van den kapitein der *Boni* vernam ik, dat geen der afgedreven kruiken met brieven was opgemerkt geworden; dat hij sedert den 30sten Mei voor de monding der *Aijoe*-rivier had gelegen, ten einde de kolonne af te wachten; dat hij echter niets van ons had vernomen vóór den 1sten Junij, toen des morgens ten 6 uur een djoekon was gekomen, met 4 Inlanders, eenen brief bren-

---

[1]) Onder anderen mijn geachte vriend, de Heer Schouten, Commies-Controleur te *Batavia*.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gende van ons, welken ik des avonds, op verzoek van den Majoor, had verzonden.

Deze djoekon vertrok weder ten 8 uur van de *Boni*, een zak rijst, eenige eenden en wat tabak medenemende, doch kwam des namiddags ten 4 uur aan de *Boni* terug, zijnde op eene versperring van den vijand gestooten. Den volgenden morgen, uitgelokt door eene geldelijke belooning vertrokken zij weder ten 8 uur, en loste de kapitein een kanonschot, ten teeken voor ons van het aanwezen der Stoomboot. Ten 12 uur hoorde de kapitein der boot een schot uit onzen mortier, hetwelk hij liet beantwoorden, door een schot uit den drieponder. Dien zelfden middag ten 4 uur kwam de *Celebes*, eene Becompaijsche praauw medebrengende, welke laatste onmiddelijk werd teruggezonden met de tijding, dat de kolonne in aantogt was. Den volgenden morgen vertrok de *Boni*, met 4 gewapende sloepen op sleeptouw en met vivres, de *Aijoe*-rivier op. Ten half 9 uur ontmoette de *Boni* de terugkeerende djoekon, waarvan een der roeijers nog een schot in het been had gekregen op dit kleine traject. De *Boni* stoomde zoo ver mogelijk op, en bereikte ten 9 uur de kolonne.

Wij bleven tot twee uur op de *Boni*, en stoomden de rivier af, waar wij ongeveer ten vier uur de *Celebes* bereikten. Het was een lust te zien, hoe het voedsel door de hongerige troep verslonden werd; doch nog aangenamer was het één der braven te hooren zeggen, na het drin-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ken van zijn eersten oorlam: »zie zoo! ik ben »weêr klaar voor een togtje!!" Lezer, bewondert gij deze mannen niet, pas aan den dood ontsnapt, gereed om weder nieuwe gevaren te gemoet te gaan?

Aan de gekwetsten en zieken werd door den officier van gezondheid, J. A. Visscher van Z. M. *Celebes*, met de meeste bereidvaardigheid hulp verleend.

Intusschen bleven wij steeds wachten op de koelies. Onbegrijpelijk was het ons: ten twee uur, vóór het vertrek der *Boni*, waren er wel ongeveer een 150tal aanwezig, doch het vlot met de gekwetste Sihongers, benevens een 250 tal hunner, kwam maar niet opdagen. Eindelijk kwam een ledig vlot afdrijven. Des avonds ging Soeta-Ono met Tommongong Djaija en tien volgelingen, met geweren en patronen gewapend, naar boven, en dezen kwamen, den volgenden morgen, bij het vertrek der *Boni*, de vreesselijke tijding brengen, dat zij 6 vlotten ledig hadden gevonden en één met bloed bespat, waarop nog bloederige menschenharen waren, welke Tommongong Djaija in een doek mij toonde. Een akelig lot heeft deze ongelukkigen waarschijnlijk getroffen.

4 *Junij.* — Alweder onder eene hevige regenbui stoomden wij weg, de *Celebes* als wachter latende aan de monding der *Aijoe*-rivier. Zieken en gekwetsten werden medegenomen. De breede, schoone *Barito* leverde een prachtig gezigt op. Verscheidene, nog bevriende kampongs passeerden wij, — ook *Babei*, waar de Hollandsche drie-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kleur wapperde, — bereikten ongeveer ten 5 uur onze versterking te *Mengkatip*, en ondervonden ook dáár vele bewijzen van de vurige, hartelijke belangstelling, die onze krijgskameraden stelden in onze gelukkige, doch onverwachte terugkomst.

De *Boni*, de *Celebes* en *Mengkatip* verdienen onzen dank voor de gulle en welgemeende ontvangst.

Des avonds ten 12 uur, arriveerde van *Bandjermassing* de *Suriname*, aan boord waarvan zich de kommandant der expeditie, de Majoor Verspijck, bevond, benevens eenige officieren en 70 man infanterie en artillerie, ten einde ons hulp te verschaffen. Ook van uit *Amoenthaij* zoude eene kolonne uitrukken, om ons bijstand te bieden. Hoewel deze krachtige maatregelen onzen eerbiedigen dank verdienen; zoo waren deze echter te laat gekomen, en zoude de geheele kolonne onherroepelijk verloren zijn geweest, indien de Nederlandsch-Indische soldaat zich niet wederom had doen kennen, als moedig en onverschrokken tegenover den vijand; maar ook, niettegenstaande de grootste ontberingen en met den dood voor oogen, als een blind vertrouwen te bezitten, in zijne aanvoerders.

5 *Junij* — Des morgens hield de Majoor Verspijck eene kernachtige aanspraak, en de woorden: „ik ben er trotsch op zulke brave soldaten te kommanderen," deed hun goed; — die braven hadden meer dan hun pligt gedaan.

Ten 9 uur stoomde Z. M. *Suriname* terug naar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bandjermassing, de zieken en geblesseerden medenemende, ten einde hun de zoo hoog noodige rust te verschaffen; terwijl met de *Boni* de overige troepen, waaronder ook ik, naar hun garnizoen terugkeerden.

NASCHRIFT.

Aangaande het verdwijnen der koelies ben ik thans in de gelegenheid het volgende nog nader mede te deelen:

Ongeveer een zeventig hunner zijn reeds weder uit 's vijands handen gevlugt, en alhier aangekomen en dagelijks volgen nog meerderen; zoodat verreweg het grootste getal aan hunne vrouwen en kinderen zullen worden teruggeschonken. Van deze menschen vernam ik: dat, toen wij aan het vuren waren en afdreven, plotseling acht à tien zankangs, (groote lange vaartuigen), uit kleine zij-riviertjes te voorschijn kwamen en op de koelies vuurden; dat, door ons vroegtijdig vertrek, hun op ons gemunte aanval te laat kwam, en dat, indien er thans nog een vlot van militairen was achter geweest, dit onvermijdelijk zoude zijn verloren gegaan. De vijand, een 200 man sterk, alleen in die vaartuigen, zwom met de koppensnellers in de hand naar de vlotten, en de koelies gaven zich natuurlijk over. Zij werden ontwapend en gevangen medegevoerd. Slechts drie menschen van de landstreek *Daijoe*, zieken, die niet konden

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

loopen, werd het hoofd afgeslagen; de koppen werden medegenomen; van daar dat ééne bebloede vlot.

Het geheele aantal vijanden, waar wij mede te maken hebben gehad, aan de *Aijoe-rivier*, wordt door hen geschat op een 5,000 muitelingen. Nemen wij nu aan, dat het slechts een zesde deel bedraagt; dan hebben wij steeds met een 5 maal sterkeren vijand te worstelen gehad, daar wij de hulptroepen bepaald als »non-combattants" kunnen rekenen.

Gedurende hunne gevangenschap hebben de koelies in de rijstvelden moeten werken, die in die streken rijk en overvloedig zijn. Ook schijnt aldaar eene grootere bevolking te zijn, dan ons wel bekend is.

Het aantal dooden en gekwetsten bij den vijand is belangrijk geweest; en, — wel opmerkelijk is het — hun aantal werd voor de gevangenen verzwegen en zij mogten of wilden daarover niet spreken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

13de BATAILLON INFANTERIE.

NOMINATIVE STAAT *der Officieren, Onderofficierenen Manschappen, welke hebben deelgenomen aan de kolonne tegen* **Montallat** *van 5 Mei tot 6 Junij 1861 onder het kommando van den Majoor* **Schuak.**

Volgnomm.	Algemeen Stamb. No.	NAMEN.	Rangen en Graden.	*Aanmerkingen.*
		A. Schuack.	Majoor.	
		F. C. A. Stoeker.	Kapitein.	Gewond.
		J. F. J. Strengnart.	1e. Luiten.	
		J. M. E. Le Rutte.	O. v. Gez. 2e kl.	
1	35339	H. T. Wijndels.	Adj. Ond. Offic. Vaandeldr.	Gewond.
2	30740	W.H.J.Bouwmeester.	Segt. majoor.	31 Mei gesneuveld.
3	36999	C. F. A. Bachman.	id.	
4	33612	J. Weidner.	Sgt.Stafhoornb.	
5	28966	F. C. Minzel.	Sergeant.	
6	29627	P. Ullmer.	id.	
7	46646	J. Venlet.	id.	
8	46368	G. H. Bosch.	Korporaal.	2 Junij gesneuveld.
9	44806	L. Hockstein.	id.	Gewond.
10	38451	K. J. P. Lokhof.	id.	
11	40704	P. Delhaga.	Tamboer.	
12	2 040	W. E. Logerath.	Hoornblazer.	Gewond.
13	35325	P. H. Ditrien.	id.	
14	45279	H. Moser.	id.	
15	31320	J. H. van Doorn.	Flankeur.	
16	34619	H. W. F. Thielker.	id.	
17	33562	J. E. Dister.	id.	
18	38707	P. F. Viane.	id.	
19	39593	C. J. W. Lehman.	id.	Gewond.
20	43623	E. Nägelie.	id.	29 Mei gesneuveld.
21	44629	A. Mulithaler.	id.	
22	45665	C. A. J. Pels.	id.	2 Junij gesneuveld.
23	45654	K. Notter.	id.	Gewond.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Volgnomm.	Algemeen Stamb. No.	NAMEN.	Rangen en Graden.	*Aanmerkingen.*
24	36375	L. J. Moerland.	Flankeur.	
25	44763	X. Muller.	id.	
26	45582	P. G. van Garssen.	id.	Gewond.
27	46975	U. Peier.	id.	
28	46350	J. van der Keur.	id.	
29	47037	J. Delsalle.	id.	
30	47204	J. A. P. W. Ullmer.	id.	
31	26609	J. Rosseels.	id.	Gewond.
32	39677	E. Koster.	id.	
33	47702	J. Klein-onstek.	id.	Gewond.
34	43129	J. Clerc.	id.	Gewond.
35	43139	E. A. Rohrer.	id.	
36	45645	J. Hafliger.	id.	
37	46424	J. J. Alleman.	id.	
38	43261	F. L. Messeiller.	id.	
39	40555	A. Rossi.	id.	30 Junij overl. ten gev.
40	44027	F. de Brouwer.	id.	17 Julij v. doorgestane
41	25326	F. Berleg.	id.	30 Julij vermoeijenis.
42	46554	J. T. Rorive.	id.	
43	43918	A. Verstegen.	id.	
44	38500	C. Nelson.	id.	
45	46913	F. Arnold.	id.	
46	26777	C. F. Klepser.	id.	Gewond.
47	33846	E. N. de Ridder.	id.	
48	45761	J. Borter.	id.	
49	21815	F. ver Wind.	id.	
50	36703	H. J. Bolt.	id.	
51	41048	F. Pottier.	id.	
52	38588	J. Hemdt.	id.	
53	44578	A. Vitoce.	id.	
54	46947	J. H. Joster.	id.	Gewond.
55	51784	Kromosmito.	Inl. Sergt.	
56	51945	Troemodjoijo.	Inl. Korpor.	
57	58597	Prawiro Admodjo.	id.	
58	57282	Kalidjo.	id.	Gewond.
59	62915	Bouwsoeworo.	Keurhoornbl.	
60	49788	Saridin.	Keursoldaat.	31 Mei gesneuveld.
61	44531	Ridjo.	id.	
62	58589	Mangoondimedjo.	id.	
63	49888	Sonodrono.	id.	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Volgnomm.	Algemeen Stamb. No.	NAMEN.	Rangen en Graden.	*Aanmerkingen.*
64	44516	Kromo.	Keursoldaat.	
65	61278	Djojo.	id.	
66	51025	Wonodjoijo.	id.	
67	55706	Kartojoijo.	id.	Gewond.
68	49268	Sekke.	id.	
69	56487	Djatie.	id.	
70	57800	Poendjoel.	Inf. 1e. kl.	
71	53191	Sidin.	id.	
72	59234	Sokromo.	id.	Gewond.
73	55803	Kaliman.	id.	
74	53589	Tomangolo.	id.	
75	52312	Sariko.	id.	
76	64197	Ronodongso.	Inl. fusel.	
77	64830	Djojowitjono.	id.	Gewond.
78	58406	Ressosentiko.	id.	
79	56150	Djajing Semito.	id.	
80	59236	Sariman.	id.	Gewond.
81	64708	Sapon.	id.	
82	53920	Siman.	id.	
83	52271	Karosemito.	id.	
84	51760	Soerodhirono.	id.	
85	56145	Sodikromo.	id.	
86	58593	Lampah.	id.	
87	58594	Sarijo.	id.	
88	59409	Kertodongso.	id.	
89	59410	Sadio.	id.	
90	38184	Morotroeno.	id.	
91	55801	Tertowidjojo.	id.	
92	59248	Maridin.	id.	
93	63352	Kromoredjo.	id.	
94	64719	Prodjojo.	id.	
95	64965	Mertodirono.	id.	
96	64966	Towidjoijo.	id.	
97	64745	Rasso.	id.	
98	65658	Semangin.	id.	
99	65659	Wierosmito.	id.	Gewond.
100	64825	Tosemito.	id.	
101	64723	Trimo.	id.	
102	64738	Kertodrono.	id.	
bis.	51755	Garing.	id.	Gewond.
103	64741	Diroon.	id.	

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

»Strengnaerts en den officier van gezondheid J. »M. C. E. Le Rütte in het bijzonder, en de geheele »kolonne in het algemeen, voor hunne goede en »moedige houding, mijne tevredenheid te betuigen »en hun te zeggen, dat zij zich aan het vaderland »verdienstelijk hebben gemaakt."

Hoewel hierin de verrigtingen der kolonne Schuak meer bijzonder gesignaleerd zijn, zoo wordt in dat marginaal rescript door *Z. E. den bevelvoerenden Generaal* ook over het algemeen gedoeld op het uitmuntend gedrag te velde van het geheel in deze afdeeling aanwezig expeditionnaire troepengedeelte, en heb ik mitsdien de eer H. H. Afdeelingskommandanten uit de noodigen, deze tevredenheidsbetuiging aan hunne onderhebbende troepen kenbaar te maken."

De Majoor Kommandant der troepen in de Z. en O. Afdeeling van Borneo,

(w. g.) Verspijck.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

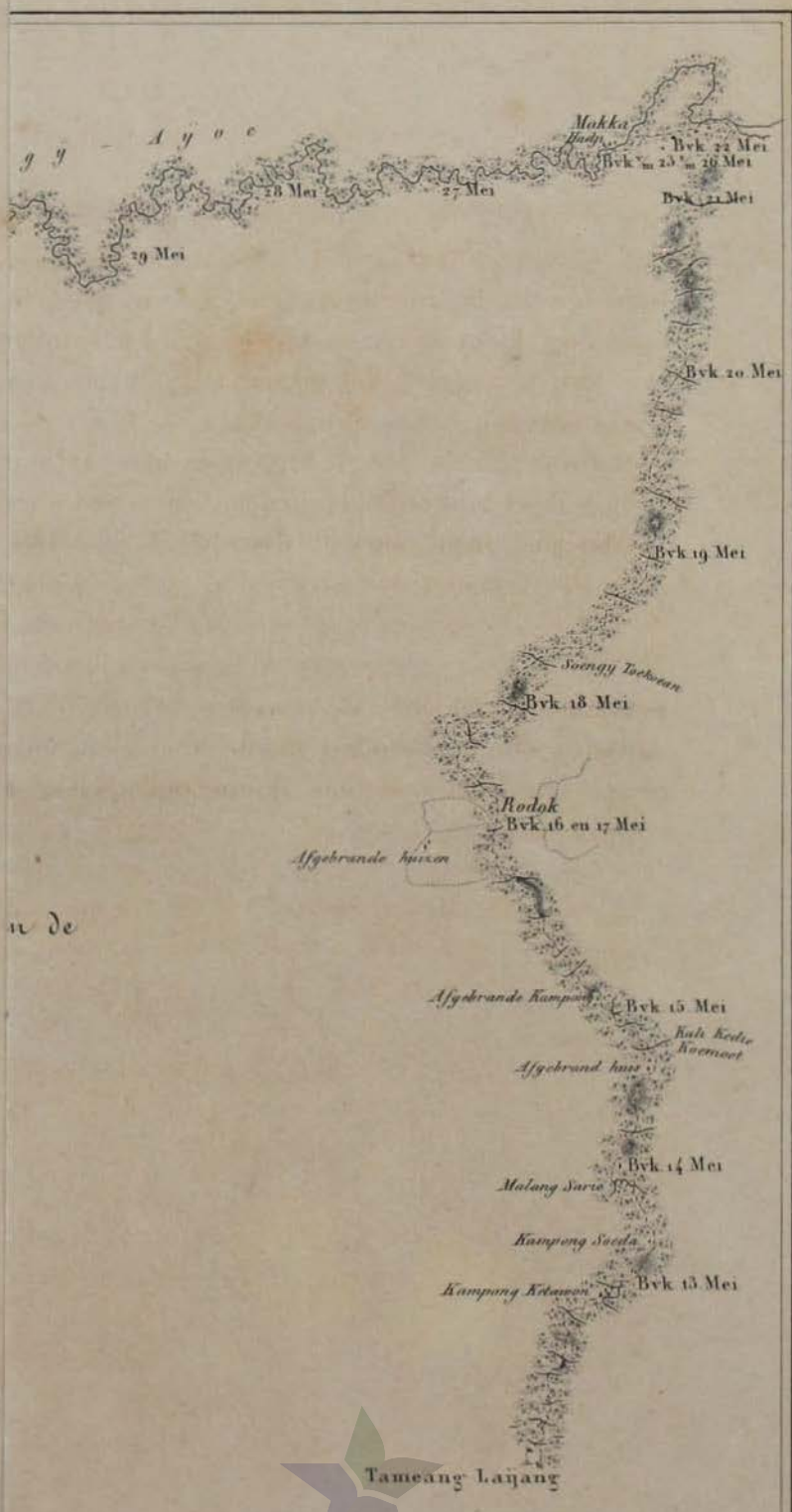
Makka
Hadji
Bvk 22 Mei
Bvk 23 en 26 Mei
Bvk 21 Mei
28 Mei
27 Mei
29 Mei
Bvk 20 Mei
Bvk 19 Mei
Soengy Tockoean
Bvk 18 Mei
Rodok
Bvk 16 en 17 Mei
Afgebrande huizen
Afgebrande Kampong
Bvk 15 Mei
Kali Kedie
Kwemoet
Afgebrand huis
Bvk 14 Mei
Malang Sarie
Kampong Seeda
Kampong Kotawon
Bvk 13 Mei
Tameang Lajang

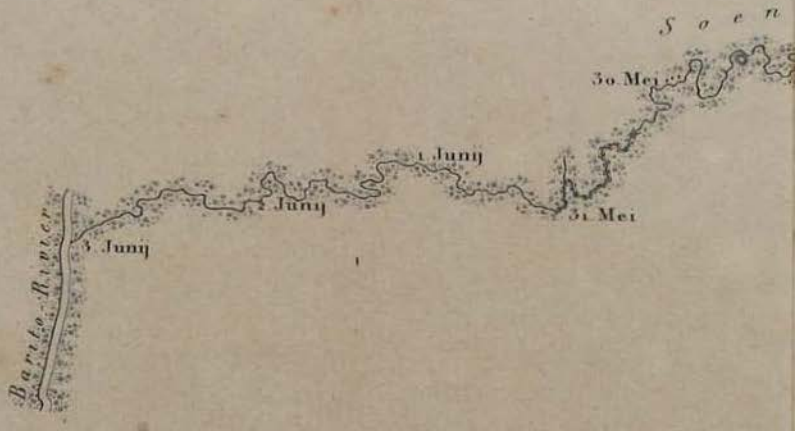

Schets

der

MARSCH-ROUTE

van de Kolonne, geageerd tege

MANTALLAT,

onder het bevel van den

Majoor der Infanterie

C. A. Schuak.

Schaal van 1:750000

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

J.M.C.E. LE RUTTE.

DE EXPEDITIE NAAR
MONTALLAT, ZUID- EN ...

XXII:-
142

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

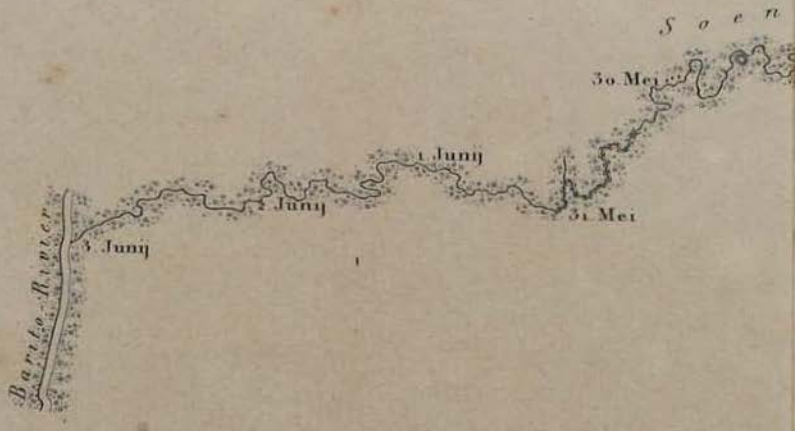

Schets

der

MARSCH-ROUTE

van de Kolonne, geageerd tege

MANTALLAT,

onder het bevel van den

Majoor der Infanterie

C. A. Schuak.

Schaal van 1:750000

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

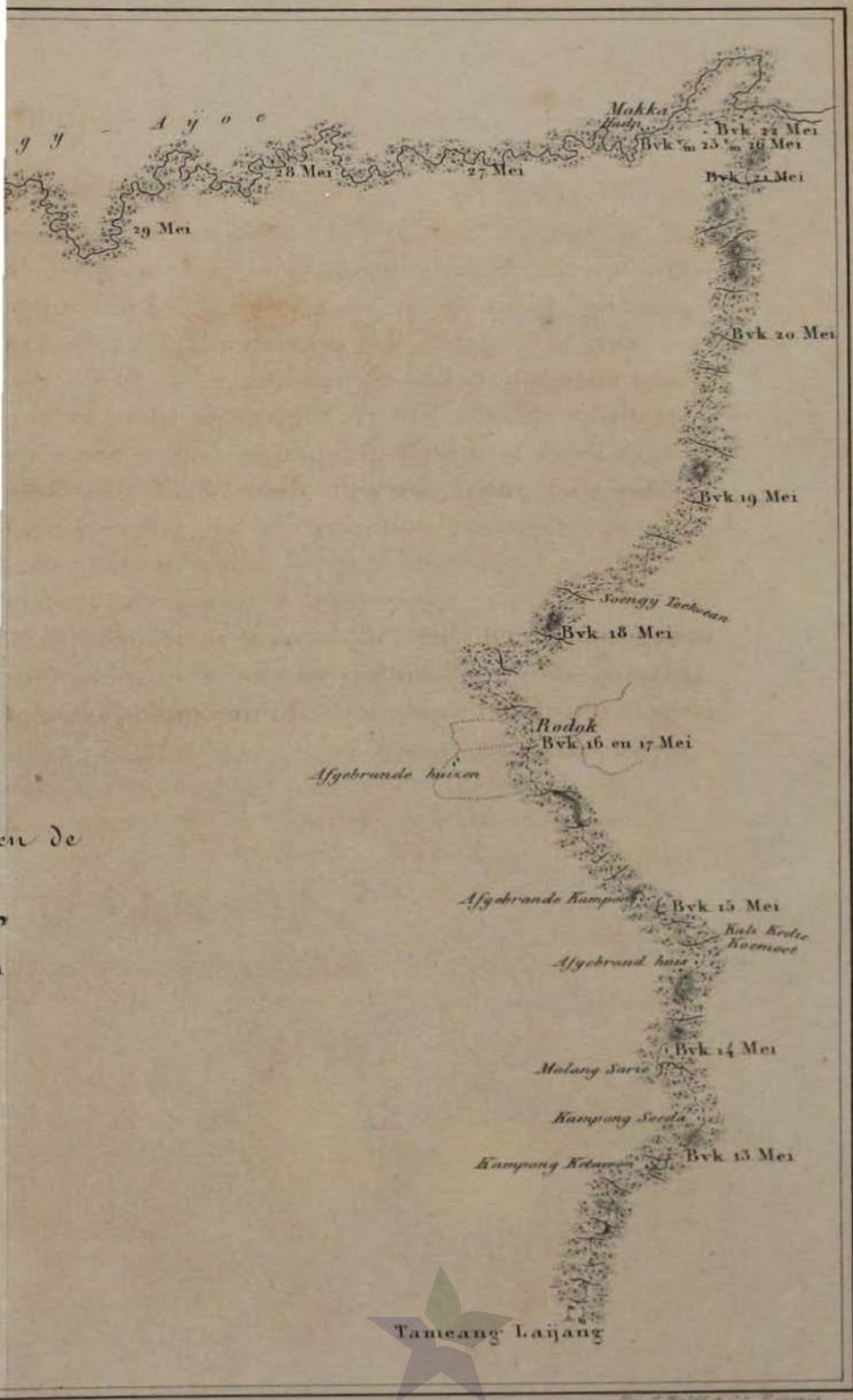

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

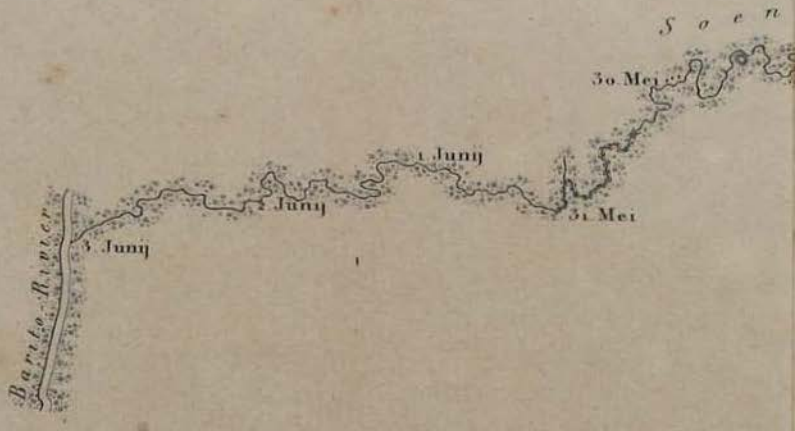

Schets

der

MARSCH-ROUTE

van de Kolonne, geageerd tege

MANTALLAT,

onder het bevel van den

Majoor der Infanterie

C. A. Schuak.

Schaal van 1:750000

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ebudaiaan Indonesia
ieasch Genootschap
en Wetenschappen"

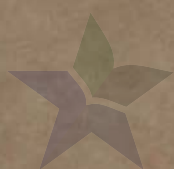

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

- Ars 86 187

SUHAIMI

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA